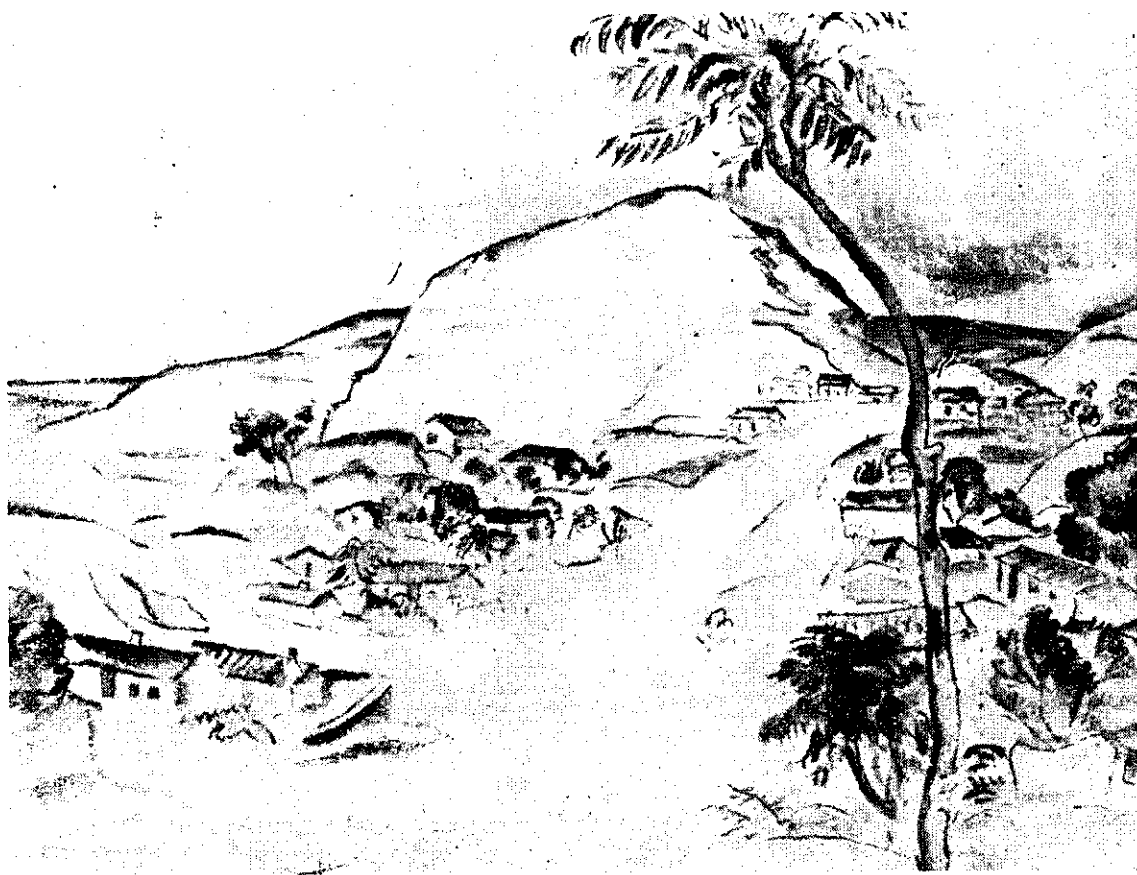

Perspective romantice

de NICOLAE ROȘU

Șt. fan Dimitrescu

Dealuri dobrogene (Balcoic)

Et in Arcadia ego!... câți oameni n'au pronunțat cu amărăciune aceste cuvinte, și câte înfrângeri și osteneți zădărnice nu tănușeau această stare sufletească. Poate că vremurile care au trecut vor mai reveni cândva, poate că această searbădă nostalgie nu este atât de crepusculară precum ne-o închipuim, și trecutul, evocat în pronunțarea acestei imagini fumurii, trăiește undeva, ascuns în sufletul nostru, și va reînvia odată cu ivirea primei primăveri. Această iluzie este parcă sorită să desiege o întrebare, să spulbere neputința bătrâneții, să idolatrizeze trecutul, zilele de aur și de lumină ale tinereții. Din această pricină, și din multe altele asemenea, nu trebuie să învinuim pe romantici că au așezat în capul unghiului piatra de nădejde a stărilor interioare. În fiecare viață care se consumă și se trăiește din plin, se arde și se prefacă în cenușă, a existat cândva o prodigioasă tinerețe, o simfonie paradisiacă, dar coardele s'au rupt una după alta, și muzica a sunat stridentă, fibroasă și rigidă. Nu trebuie să pierdem din vedere faptul că romanticii au trăit totuși viața cu o negrăită intensitate, că au debutat orgolios și utopici, când alții deabea găugureau buchiile. Dar au trăit-o inegal, dezechilibrat, cu bizare apropieri de vârste, cu și mai nenaturale înclinări erotice. Carolina avea 38 ani când s'a îndrăgostit feroce de Schelling care avea numai 24; când Novalis a cunoscut dragostea Sofiei de Kühn, aceasta avea numai 13 ani.

Cu sufletul ulcerat de o hereditate morbidă Jean-Jacques Rousseau avea numai 16 ani când a intrat în grațiile d-nei de Warens. Astfel a trăit Rousseau până la 29 ani, suspen-

dat în acest parazitism sentimental, inspirat, îndrumat, întreținut și răsfățat de perversiunile orgolioase ale d-nei de Warens. Doamna aceasta i-a fost amantă și mamă. Sordidă împerechere. O matrișă orglică, de o amărăciune scandalosă. Un capitol banal, dintr'un oarecare roman feuilleton. Când a venit la Paris, în 1744, ca secretar al d-nei Dupin, soarele vieții lui Rousseau a răsărit într'o țărâncă din Orleans, Thérèse Le Vasseur, analfabetă, care răspândea un miros crud de țarină și de ierburi grase, un animal din altă specie amoroasă decât d-na de Warens. Geniul tutelar al acestor femei i-a creat lui Rousseau climatul fără de grijă al parazitismului. Amoriurile romantice sunt altfel decât cum le-au redat romanțioasele idealizări literare. Când George Sand s'a întâlnit la Veneția cu Alfred de Musset, femeia avea 30 de ani și poetul 23. „Voinică precum un cal”, va spune George Sand despre dânsa, în vreme ce Alfred de Musset, pipiriu și bolnăvicios se va pierde în „largile ei mamele care erau suprasaturate de cerneală”, va adăuga Fr. Nietzsche. La Palazz Danielli, evident pe acel Canal Grande al tuturor amorurilor romantice, George Sand va găsi prietenia și dragostea doctorului Pagello, un om robust, liniștit, care-i va îngădui să scrie zece ore pe zi. Ce făcea în această vreme Alfred de Musset? Li cerea bani și li făcea scene de gelozie. Iar George Sand, îi schimba ca să împace lucrurile, dând istoriei literare prilej de compătimitere. Dar acest imbroglu sentimental nu se sfârșește aici. Alfred de Musset, dacă nu este el însuși autorul unor canicaturi și fotografii pornografice, privind pe fosta lui iubită, este fără îndoială inspiratorul. O răzburare neputincioasă, care n'a izbutit să înlăuneze gloria eroinei.

Condiția fiziologică a dragostei romantice este perfectul androgin. Copleșiți de o furoare senzuală fără margini, romanticii erau afemeiați, obsedați de un erotism parazit, dincolo de normalitate. Acest caracter se menține, fără diferențieri esențiale de vârste, cu o pasiune neroniană. Dragostea romantică, niciodată realizată în întregime, rămâne neputincioasă dorință a unei plăceri. Și totuși, dragostea romantică merge până la transfigurarea eului, până la exaltarea vomitășii, până la pierderea conștiinței, până la moarte. Sentimentalismul este condiția primară a acestei stări sufletești. Să ne gândim numai la chipul în care cu murit foarte mulți romantici, și vom căpăta convingerea că acești oameni aveau un foarte pronunțat sentiment al morții. Viața după dânsii nu consta într'o depășire a stărilor sufletești, într'o evoluție neîntreruptă către perfecțiune, ci se concentra exclusiv în exaltarea momentului, în trăirea lui integrală, în supra-valorificarea clipei pe un plan ultrarealist. Momentul romanticilor căpăta astfel virtuțile și intensitatea unei eternități. Romanticii mureau cu o stupidă ușurință pentru o femeie, zădărniceau trăirea complexă a vieții, articula sentimentalismul în absolut, și din această pricină li s'a pus în sarcină cabotinismul și nesinceritatea, o lipsă de măsură și un negativism feroce. Un romantic este un veșnic adolescent, ce se caută neconținut într'o experiență reversibilă.

Din această patență neînțelegeră a vârstelor derurge cinismul spiritului romantic. Când citești confesiunile lui Rousseau, trași inevitabilă concluzie că eul romantic este supra saturat de îngâmfare, de o nepotolită voluptate de a fi altfel decum sunt ceilalți oameni. Planul pedagogic al lui Emile, promovează același dispreț al altora. Transcendența omului, către înălțimile amefițoare din lăuntru lui, această aspirație către sine, face din caracterul romantic o putere magnetică susceptibilă de a sufoca lumea și de a reduce la absurditate. Efortul de a ieși din sine și de a se regăsi în alții, lupta de a rămâne în sine, autentic și natural, și a spulbera legătura cu alții, tema aceasta este pusă de toate scrierile romantice. Acest individualism excesiv este o ispită demonică, o dureroasă dezamăgire, căci romanticii vrând să sece realitatea de duhul creației, s'au prăbușit în nestatornicia unui individualism fanatic.

Amintiri despre Charles Maurras

II de TOMA VLĂDESCU

L-am apropiat astfel pe Charles Maurras, întâia oară, la conferința dela „Permanența” Acțiunii franceze, în această rue Saint André des Arts.

Era „el”, așa-dar... Il văzusem! Nu era atât de puțin... A fost seara aceasta desigur hotărâtoare pentru un studiu pe care trebuia să-l fac, destul de vast, dar și destul de confus, — care a avut totuși frumosul noroc să apară într'o revistă parisiacă. Maurras a vrut să-i facă toate onorurile... Dela recensia disproporționată din Action française, până la ultima lui carte, găsită la hotelul meu cu emoție, într'o seară când nu așteptam nimic — găsită mai ales cu un autograf pe care nu știu cum l-aș fi putut merita! Dar aveam să primesc dela el încă mai mult... Niciun rând scris vreodată, de mine, n'a avut cu siguranță o mai emoționantă răspundere!

Câteva luni mai târziu erau într'adevăr la Maillane, serbările mistraliene organizate de revista Latinité la care colaboram — și pe care le prezidea Maurras. Nu-mi sunt oare acestea cele mai frumoase zile pe care mi le „unose”? Corurile Arlesienelor pe aceste câmpuri exaltate în soare, în puternicul vânt al mării, pe unde Mireille a alergat suferind, până la înaltul ei triumf dela sfârșit, la picioarele Sfinților — „epreuve qui définit”, „sacrifice qui régénère...” — cum s'ar rezuma atâtea splendori altfel decât în cântece de Mistral, cine ar isbuti să le spună în simple cuvinte!

Maurras, aici, trăiește, se răsfată, ca într'un domeniu liber unde, familiare, toate elementele îi răspund... Și aici am avut privilegiul rar să-l cunosc! Țin minte... Aș vrea să vă spun! Cafeneaua aceea, Pascaloni, un fel de han mai mult, subț ploaia repede care trebuia să ne placă atât. Jacques Reynaud, admirabilul poet, scumpul meu prieten și director dela Latinité, spunându-i lui Maurras că mă găsesem printre invitați, a trebuit să apară în sfârșit tânărul retras care îndrăsnise totuși un studiu pe teme maurrasiene — dar care e sigur că în ceasul acesta nu se găsea deloc pregătit pentru apropierea intimidantei figuri!

Sever, rigid Charles Maurras?... Probabil, poate... N'aș fi știut totuși s'o spun cel puțin în dimineața aceea când privirea lui simplă, căzând peste mine, simțeam în ea largi țări de refugiu dincolo de toată tristețea lumii, de tot ce se poate chema desordine și urit! Un enigmatic spectacol de frumusețe, cu un sens renanian al cuvântului — așa l-am privit din primul minut pe Maurras, așa îl duc până astăzi cu mine! Il apropii încă, acum, mai mult — caut prezența lui și aproape o simt în acest turburat minut... Dar cum să exprim acel farmec personal care constituie un imn misterios de clare simetrii și proporții, un triumfal echilibru, — și atitudinea lui mai ales de nu știu ce magnificență și de o gravitate totuși atât de familiară! Cum îi vorbiam, în mijlocul frunții, unde suțetele isbutese să-i parvină, cuvintele mele încă neterminate își primiau răspunsuri grăbite, dar de o rigoare care dădea discursului ceva din ordonanța voluptuoasă a perfectelor constelații — și auziam atunci glasul acela surd, înmăbușit, greu, care definește totuși nu mai puțin secretul celui mai armonios concert de lumini!

O toi que nous appelons Terre-Mère
D'où vient ton vol contraire à mon amour?
De suis né, je suis fait pour la lumière,
Accorde-moi d'éterniser le jour.

...Am stat lângă dânsul cincisprezece minute — mai mult? Imi va fi vorbit de Nietzsche — pe care-l ține la poarta oarecum inaccesibilă a unor elanuri atât de strident strigate, — dar l-am auzit mai ales comunicându-mi, el, fiorul mistralian în acest armonios imperiu solar unde fluxul mării nu se mai ostenește de spațiu și de eternitate... Maurras, nereșemnată lui priviri, acest cap voluntar care n'ar ști să renunțe, toată atitudinea, totul în el pare o virilă chemare, o energică invitație să consumăm într'un fel aceste soluții care ne fac să trăim, să cuprindem posesiunea lor atât de certă. „O protestare împotriva morții”, scria Massis despre Charles Maurras... Într'adevăr — dar poate mai mult: o gravă soluție de viață.

(Urmare în pag. 7)

Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte.

Memoriei lui P. Ispirescu

Fătul, în pântecul mamei incuiba
Ceru numai viață — fără moarte.
Plânse neîncetat și, când i se dădu,
Tăcu, se născu și crescui mare foarte.

Pieptul de-al nostru pământesc,
Dar sângele sfânt, vițesc,
I se legăna pe toatele cerului
Ochiul cu alean dumnezeiesc.

Calul sbura ca o lăcustă,
Jeratecul ardea în vâna îngustă.

Ajunseră la câmpul numai flori
Și unde era numai primăvară.
Doar pădurea cu fiare dădea fiori,
Șburară iară.

Atânsură cu copita vârf de copaciu:
Urtau dobitoacele, încercau să sară —
Ridicau părul pădurii măciucă.
Se apropiară.

De Tinerețe fără Bătrânețe,
Frumoasă fată, albă, de nea,
De dragostea mândrului voinic se topea.
Ea.

Cu multă bucurie oprî
Pe dobitoace, le îmblănzî
Ca puilor de curte
Le dete mîncare,
Apoi le trimise pe fiecare,
Tremurând, la culcare.
Să nu cîibă iubitul vreo supărare.

Mult îl dragostî,
Il lăsa să plece la vîmătoare,
În primăvara verde, cu soare și boare.
Pe toate vîile să meargă, pe una nu.
Pe el îl durea că nu putea
Și pe acolo visa — și trecu în ea.
Un alean ca zefirul îl otrăvi cu dor,
Iși amîni de viața cu moarte...
Cea fără de moarte pe el îl durea,
Se chinuia, gîndind că nu trăia...
Și plânse după cea de altădată,
Așa rea, cum era.

...Părinții tăi nu mai trăiesc de sute de ani...
Îi spusură gîndurile, iar nebune.
Luă calul, trecu pe un drum de tăciune,
Se urcară 'n vîșdud într'o clipită.
Pădurile pieriseră, iamba pîrjolită.
Erea o țară moartă și ce câmpuri cu oase,
Ereai strigătele foștilor copii și mîini moarte.

Voi să vadă, palatele — altădată luminate —
Dărâmate —
Mergera, mergera
Și, pe măsură ce se ducea
Îmbătrînea —
Barbă albă îi alăna.
Cu lacrimi în ochi fostul voinic se leagăna,
Dintr'un tron vechiu ieși moartea și o palmă-i
dădu.
În oase ca ea se prefăcu.

EMIL GULIAN

(Urmare în pag. următoare)

Culegerea mătrăgunei

III

de MIRCEA ELIADE

le smulge, le face colac și le pune pe capul persoanei pentru care a descântat. Aceasta trebuie să înceapă în dată să chiuie, să joace, etc. Punând mătrăguna în trăistă, colac, și înmînd-o la sân — se duc acasă, luând seama să nu chiuie cineva după ele. Până ajung acasă, nu trebuie să scuipe, să-și sufle nasul, etc. Mătrăguna se pune pe masă, și în casă trebuie păstrată mare curățenie.

Câteva fire puse în vin sau în rachiu, aduc întotdeauna mușterii cărciumarului. Fetele care o poartă în sân, sunt jucate de flăcăi, și se mărită repede. Dacă pui căteva frunze de mătrăgună în sân, oriunde te-ai duce ești pus în loc de mare cinste. Unii răsădesc mătrăguna în grădină, la loc curat, să n'o spurce nimeni.²²⁾

În comuna Săpânța, din jud. Maramureș, pot merge să culeagă mătrăguna un băiat și o fată, sau mai mulți, dar cu condiția să nu-i vadă nimeni. După ce duc daruri mătrăgunei, joacă și chiuie în jurul ei în pielea goală. Se întorc acasă tot fără ca să-i vadă cineva. Planta se

sapă cu rădăcină, luând seama să nu o rupă. Astfel se culege mătrăguna „pentru bine”. Când, dimpotrivă, mătrăguna se culege „pentru rău” — trebuie lovită cu bățul apoi țărîtă pe jos, sfărîmată și aruncată celui cu care vrea să se certe sau a cărui moarte o dorește, rostindu-i numele și spunând ce rău vrea să-i facă.²³⁾

Când e culeasă cu scopuri medicinale, mătrăguna este astfel descântată în județul Baia: „Cinstită mătrăgună împărăteasă. Eu te cinstesc cu pâine și cu sare și cu sfințele mătănni: tu să-mi dai hainele tale. Să mă speli, să mă curățești, să mă limpezești, de datătura, de zăcătură. Să rămân curată și luminată ca argintul strecurat, ca Maica Domnului ce m'a lăsat!”²⁴⁾

În județul Gorj, mătrăguna e culeasă pentru vrăjitorie de două babe care „se iat și o fată, sau mai mulți, dar cu condiția să nu-i vadă nimeni. După ce duc daruri mătrăgunei, joacă și chiuie în jurul ei în pielea goală. Se întorc acasă tot fără ca să-i vadă cineva. Planta se

de boală se poate da suferindului ceau de mătrăgună. Acesta înnebunește, și dacă după 3 zile nu-și vine în fire, înseamnă că nu se va vindeca niciodată de boala de care suferă.²⁵⁾

O bună descriere a culegerii mătrăgunei pentru leac a făcut bănașeanul Simeon Manguia, într'unul dintre cele dintâi studii de botanică populară românească.²⁷⁾ „La dânsa, în pădure, trebuie să te duci cîntînd, mîncînd și bînd, adică bucurîndu-te, și ajuns acolo, te așezi lângă ea, tot petrecînd cu bucurie și nevorbind nimic cu ea, până când socoți că și ea va fi cu voie bună. Apoi, după un timp de petrecere lângă dânsa, salutînd-o (dînd bună ziua, dimineața ori seara), începi a vorbi cu ea, preamîrînd-o și împărtășindu-i dorul pentru care ai venit. Cel bolnav de friguri ia cu sine o cămașă nouă de ale sale curat spălată, ia miere într'un pahar neînceput²⁸⁾, apă, arnică, un ban de argint și un colac curat. Luînd acestea toate cu dânsul în pădure de

cu seară, ca să ajungă acolo la mătrăgună în amurg, când se desparte ziua de noapte. Acolo la mătrăgună, se așterne cămașa bolnavului sub dânsa, și celelalte lucruri duse împreună cu cămașa se pun deasupra acesteia. Apoi, descântătoarea, făcînd cruce și închinîndu-se dinaintea mătrăgunei până la pămînt, începe a descînta astfel²⁹⁾: „Bună seara, mătrăgună, doamnă și mamă bună (ori: mătrăgună mare, doamnă mare), care umbli cu capetele tale pe ceruri, cu rădăcinile pe sub pămînturi, iar cu poalele (frunzele) pe vîntări și vînturi, tu, care ești doamna cerurilor și a viforurilor, tu care ești doamna florilor, căci înaintea ta se închină și pe tine te preamăresc toate florile, la tine mă rog și ție mă închin și eu cu coatele goale și genunchii goi, și tu fruntea peată până la pămînt (aci descîntătoarea face mătănni, sîrutînd pămîntul), ca tu să binevoiești să aduci putere și sănătate, adică să aduci leac pentru bolnavul N. N. etc.”³⁰⁾

După aceasta, descântătoarea își face cruce și închinîndu-se până la pămînt dinaintea mătrăgunei, poftește du-i sănătate și luîndu-și

(Urmare în pag. 7)

CRONICA LITERARA

de CONSTANTIN FANTANERU

Cercetare asupra poeziei noi

V. Gândirea magică...

În articolele precedente, am întreprins analiza metaforică a cuvintelor „sânge”, „pom”, „rădăcini”, „sevă”, „strămoși”, „cenușă”, „copilărie”, „sat”, „desțin (deal și vale)”, și am constatat cum, din poezia d-lui Lucian Blaga, conținutul lor intențional s'a revărsat peste producția lirică cea mai recentă invadând-o. Urmarea acestei revărsări era o tendință nesupraveghiată spre abstractizare, spre schematic, spre „conceptual”. Poezia tânără se îndepărtează de concret, de realul viu, de voința sensibilă, conștientă. Ori, tocmai aici se ascunde primejdioasa înșelare a influenței d-lui Blaga. Pentru că gândirea poetică a d-lui Lucian Blaga are doar o aparentă structură abstractă, schematizatoare. Ea este o *gândire magică*. Și a gândi magic lumea, însemnează, în primul rând, a o dărui cu o viață universală. Într-un univers magic nu sălășluiește moartea, totul este viu. Viața este proiectată și bănuită pretutindeni, prin voința noastră.

Noi vom ca orice formă a existențialului, seria nesfârșită a elementelor, a stihurilor să aibă viață, să fie aidoma cu noi, analogie faptului nostru însuși. Poezia magică însuflește analogic universul, și nu lasă nicăieri loc pentru mecanicitatea moartă, pentru o cauzalitate tristă, deșartă. Fiindcă viața este legea a tot ce există, iar moartea doar aparență, înșelarea, devenirea. Iată pentru ce vocabularul unui poet care aruncă peste lume o viziune magică, va avea o întindere semnificativă mai largă, va închide sensuri speciale despre concret, despre corespondențele din realul viu și universal. Vocabularul magic se cere analizat și interpretat. Prin analiză se va descoperi totdeauna prundișul concret, viu, însuflețit al cuvântului, și se va stabili o ierarhie a vieții mult mai întinsă și mai bogată. Continuând cercetarea noastră asupra poeziei noi, vom cerca această analiză a cuvintelor care, la originea lor au o lîmpede încărcătură magică, — dar care, întrebunțate fără a li se atribui funcția lor analogică, ele zac în poezie, abstracte, descarnate, biete crizalide aruncate de fluturi. Numărul acestor cuvinte este impunător. Bântue în poezia nouă un lexic răsfățat, cu o poziție privilegiată în vers, ca florile gingașe artificializate în glastre. Să desprindem din acest lexic cuvintele cele mai frecvente, fără de care aproape că nu se mai poate scrie astăzi o strofă lirică. Astfel sunt: „tăcere”, „minune”, „mirare”,

„stea”, „somnia”, „ape”, „povește”, „legendă”, „baladă”, „înțoarere”, „căprioară”, „pasăre”, „seamnă”, „drum”, „ceas”, „târziu”, „veac”, „an”, „anotimp”, „mare”, „aripă”, „munte”, „șarpe”, „fecioară”, „boală”, „săni”, „moarte”, „pași”, „inger”, „rână”, „cer”, „noapte”, „trecere”, „albastru”, „lună”, etc. Câteva verbe circulă cu o nuanță deosebită care le deviază înțelesul plastic: „măplec”, „întorc”, „ridic mâna”, „dă-mi mâna”, etc. Am lăsat la o parte cuvintele descrise în articolele trecute ca „mister”, „enigmă”, „taină”, „întrebare”, „căutare”, „tărîm”, „vis”, „îndoială”, „margină”, „oseminte” etc., al căror rol l-am determinat într-o conștiință misterică. Vom încerca acum să analizăm seria de mai sus arătând care este funcția lor naturală într-o conștiință magică a lumii și prin ce proces utilizarea lor în producția lirică tânără duce la abstractizare. În viziunea magică a existenței, viața este legea universală a realului. Voința noastră proiectează viața pretutindeni: în munți, în ape, în stele, în pietre, în plante, în pământ, etc. Și ierarhia acestei vieți va fi alta decât cea care s'ar părea că derivă normal din logica voinței. Va fi o ierarhie a pasiunii de viață, a unei năzuințe cosmice, a unei dorințe de întrecere în nivelurile vitale. Deci dramatismul unei înțelegeri mitologice, magice a lumii.

Dacă dăruim analogic o viață universului, — acesta la rândul lui ne va coplesii cu viața lui, mai cuprinzătoare decât a noastră și parcă mai enigmatică. Dar între viața noastră și cea universală nu este întrerupere. „Orice gest al realității, orice aspect al ei, clătinarea unei frunze, căderea unei raze, participă la suferința și la bucuria omului. Această lume e în anume sens o prelungire a trupului nostru. Când copacul își mișcă o creangă, omul simte această mișcare ca un efort al brațului său. Când suflă un vânt, omul simte această suflare ca o suflare a sa înfinit crescută.

Lumina e simțită ca o trezire și ca o înviere, culorile ca bucurie și sănătate”. (Lucian Blaga. *Despre mituri*).

În toate manifestările ei, viața din universul magic, va fi însă „infiniț crescută”, față de a noastră, mai slabă și în deosebi, mai primejdioasă de moarte, de supunere la devenire. Ce însemnează măreția și perenitatea vieții stelelor față de a noastră, a munților, a apelor, a pietrelor, sau măcar a plantelor? Un copac trăiește mai mult decât omul, vede mai mult, sim-

te mai mult. Pietrele înseși trăesc mii de ani, iar apele, munții, stelele par a nu mai avea sfârșit. Natura atât de apropiată de noi prin viață, ne distanțează totuși prin dănuirea ei mai îndelungată în mijlocul tainelor, și prin tăcerea pe care o păstrează acestor taine. „Tăcerea” pare a fi atributul eternității. Tăcerea intră ca parte decisivă în esența spiritului veșnic, și ea este înțeleasă mai adânc în cer, decât pe pământ.

Când omul încearcă să întrecă în vârstă pe semenii săi, să depășească soarta omenească, el este profet. Profetul trăiește întâiu în pustiu, spre a se iniția în „tăcere”, în „liniște” înrudită cu eternitatea.

Când se va întoarce în lume, profetul va ști să deosebescă mișcarea de tăcere, șgomotul de taină:

Ori unde-aș merge prin mulțime încercat de visuri, care duc spre mare — dar pașii mei tăcuți sunt așa de tăcuți, că nu-i aude nimeni împrejur, — dar pașii mei tăcuți sunt așa de tainici, că se-aud până 'ntr'al șaptelea cer.

(Pașii Profetului, pag. 6).

Tăcerea pașilor se aude în cerul al șaptelea, acela al odihnei lui Dumnezeu și a omului, acolo unde domnește pacea esențelor, ferite de mișcarea și vuetul creației. „Tăcerea” este calea mistică de apropiere de Dumnezeu, și printr-o operație magică omul atribue universului însuflețit un coeficient de „tăcere” mai mare decât al său, și de aceea situează elementele mai centrate față de esență. Acest sens dat „tăcerii” este foarte clar în poezia d-lui Lucian Blaga. Tăcerea este gândită ca „extaz”, ca modalitate de cunoaștere, ca retragere esențială în miezul lucrurilor, ca revelație metafizică. Față de ceea ce exprimă „tăcerea”, cuvintele se dovedesc a fi cu totul neputincioase și efectul lor adesea este altul decât al „tăcerii”:

Amare foarte sunt toate cuvintele, — de-aceea — lăsați-mă să umblu mut printre noi, să vă ies în cale cu ochii închiși.

(În marea trecere, pag. 7)

Enigmele lumii cresc și devin ucigătoare tocmai datorită mișcării necontenite a lumii create, despicate de liniștea cosmică, și aruncate în haosul existențial. Liniștea este ipostaza pe care o cheamă poetul, o jinduște din adânc:

Sânge fără răspuns, o, de-ar fi liniște, cât de bine s'ar auzi

ciuta călcând prin moarte. Tot mai departe șovăiu pe drum, — și ca un ucigaș ce-astupă cu năframa

o gură învinsă, închid cu pumnul toate isvoarele, pentru totdeauna să tacă, să tacă.

Op. cit. pag. 11)

Într-o lume gândită magic, simbolurile se vor distribui după coeficientul lor de „tăcere”, după suma de permanență pe care o sugerează, după destoinicia lor pentru nemiscare și contemplație.

Foarte bogată în talmăcirii ar fi literatura mistică, din punctul de vedere al anumitor simboluri. Pentru ce bufnia sau șarpele simbolizează înțelepciunea și știința? Poate pentru mișcarea lor cât mai diminuată, cât mai învecinată cu liniștea, cu încremenirea extatică. Nu este șarpele animalul cel mai simplificat în privința organelor de mișcare în spațiu? Fără picioare, fără aripi, mergul lui este alunecă fără șermot, calmă trecere ca în vis, totuși cu o dexteritate care sfindează spațiul. Șarpele este și mut, statornic în contemplație. El singur înțelege poetul când acesta jinduește liniștea.

Prieten al adăncului, tovarăș al liniștei joc peste ape.

Întrebător fratele mă privește, mirată mă 'ntâmpină sora, — dar incolțit la picioarele mele m'ascultă și mă pricepe prea bine șarpele cel cu ochi deapururi deschise spre înțelepciunea de dincolo

(Op. cit. pag. 51)

Așezată în perspectiva acestei interpretări, poezia d-lui Lucian Blaga va primi deplina ei semnificație, toate cuvintele vor fi apreciate apăsate de o sarcină mistică. Fiecare dintre ele vor putea fi clar explicate printr-o corespondență magică, astfel încât puțin producții din lirismul românesc modern se vor dovedi tot atât de armonioase, de logice, de fecunde lăuntric. Astfel încât ceea ce s'a părut a fi o inflație metaforică la poetul „Poemelor luminii”, a fost de fapt o bogăție de analogii, de corespondențe într-o lume gândită magic. Vom mai da un singur exemplu, spre a se vedea semnificația cuvântului „munte”, într-o poezie de două strofe:

Intru în munte. O poartă de piatră încet s'a închis. Gând, vis și punte mă saltă.

Ce vinete lacuri! Ce vreme în-naltă! Din ferigă vulpea de aur mă latră.

Jivine mai sfinte-mi ling mâinile: stranii, vrăjite, cu ochii întorși se strecoară.

Cu zumzet prin somnul cristalelor sboară și anii. Și anii.

(La cumpăna apelor, pag. 26).

Într-o ierarhizare a vieții cosmice, muntele reprezintă o treaptă superioară omului, înaltă treaptă de inițiere și revelare metafizică. El este mai aproape de cer, ca un templu, ca un centru sacru. A intra în

munte însemnează libertate, mântuire. Aici vremea este „înaltă”, iar „albinele morții” sboară, ca și ideea de temporalitate, anii. Inițiatul pășeste spre eternitate.

Cât de fecunde sunt aceste simboluri, arată d. Mircea Eliade în diversele d-sale studii asupra metodelor magice, întreprinse în cadrul lucrurilor tradiționale răsăritene, dar și în epocile mai apropiate de noi, în evul mediu european sau în nordul romantic. La rândul său, d. Lucian Blaga nu este strein de aceste domenii de experiențe spirituale, ci dimpotrivă, numeroasele sale studii și sinteze dovedesc că este familiarizat cu ele.

(Va urma)

P. Marinescu: Magda, roman

— Ed. „Grai și Cuget Dobrogean”, Constanța —

Primind dintr'un orașel de provincie romanul *Magda*, al d-lui P. Marinescu, am înțeles cu ușurință pasiunea autorului pentru cartea tipărită, râvna de a fi „scriitor”. Lucrarea a fost elaborată timp de mai mulți ani, iar pe măsură ce părți din ea se încheagau, erau citite într'un cerc local de cultură, la care se adunau primarul, învățătorul, dirigintele poștal și negustorii mai de frunte. Acești ascultători își dădeau cu părerea despre opera d-lui Marinescu, și o discutau în „ansamblul literaturii epice actuale”. Treptat treptat, după

atât de bună, să nu se scoată cheltuelile, și pe deasupra să rămâie și câștig! Dar „bani proștii” însemnau poliță. Si tânărul romanesc din orașelul provincial a iscalit polițe, fără întârziere, cât a trebuit pentru 300 pagini de tipar, și *Magda* a apărut cu o luminoasă copertă și cu o prefață de confratele nostru, d. George Acinsinteanu! Nu-s toate acestea impresionante? Nu merită d. P. Marinescu sincera noastră stimă pentru frământarea sa în slujba literaturii? Sentimentul nostru merge mai departe și ne întrebăm cum poate fi răsplătit curajul celui care a împrumutat bani să-și tipărească opera, cu nădejdea că își va scoate neapărat cheltuiala și nu va rămâne dator? E vorba de credința autorului că o carte bună se vinde. Romanul d-lui Marinescu este bun, scris cu îndemănare stilistică, prezintă diverse planuri sociale, chipuri vii de oameni și conflicte pasionale — lectura cucerește și place, — așa încât ar trebui să se răspândească în public cel puțin tot atât cât o carte a d-lui B. Iordan, de pildă. Dar, să nu mai insistăm asupra laturii romantice a debutului d-lui Marinescu.

P. Marinescu

Cum observă și d. George Acinsinteanu, *Magda* este o lucrare vrednică de toată atenția și febul în care apare, dovedește intensificarea activității pentru maturizarea romanului românesc modern! În paginile cărții, pe lângă figura ideală a Magdei, — întâlnim pe aceia a *Minodorei* strașnică descripție a tipului de femeie energică dar meschină și respingătoare. Am putea cita fragmente de antologie, cum este cel în care *Minodora* primește vestea morții soțului și când ea se gândește la carnetul de pensii. Atmosfera vieții studențești, în preajma războiului, deasemeni bine zugrăvită. Autorul *Magdei* promite a fi un adevărat scriitor realist.

Definirea lumii empirice. Guyon vorbește despre acele „ființe ale rațiunii”, fantome abstracte, simple deducțiuni logice, incompatibile și incoercibile cu „realitatea”, iar *Gaston Rabreau*, într-o lucrare remarcabilă, deși nu prea citată¹⁾ amintește de critica perpetuă adusă filosofiei tomiste „de a fi o doctrină a cunoașterii nu a cunoașterii, de a atribui inteligenței o putere de abstracție care consistă în a degaja esențe prefornate, ignorând viața spiritului”.

Neputând să cerceteze valabil stocurile necunoscutului, rațiunea s'a mărginit adeseori să afirme că acesta „nu există”. Despre „existența” lui, ne vorbesc însă chiar logicienii.

Însă de pe urma insuficienței logice de a cunoaște în întregime și esențial realitatea, filosofia modernă „a achiziționat sensul relativității”²⁾. O desnădejde generală, provenită din principiul incertitudinii în cunoaștere și al înădăvării cunoașterii la obiectul cunoscut, pare să caracterizeze gândirea mai nouă. „Frânele absolutului” au căzut, este vorba nu numai de incertitudinea psihologică dar de una, tot atât de susținută, la baza legilor materiei biofizice (v. lucrările lui Heisenberg, Planck, etc.) Vom prezenta, în continuare, direcția psihologică în cunoaștere, menținând de pe acum observația de bază: că nu au putut cădea decât „frânele absolutului... fenomenal”, că Hegel ne-a învățat să căutăm absolutul și idealul în circumstanțial, în lumea empirică, că orice doctrină a cunoașterii, sprijinită pe „certitudinea” unui atare absolut este dela început și „elementar” invalidă, deci oricare sentiment de relativitate a realității³⁾ nu poate cutremura decât „absolutul acesta”, de care a fost vorba dela Hegel până astăzi, iar nu „absolutul acela” de care n'a mai fost discuție, dela Kant, și care a fost „uitat”, cum remarca Heidegger.

Dovada că s'a făcut un abuz nepermis cu noțiunea de absolut și că a fost compromis în sensuri fenomenale și în înțelesul empirice, ne-o sugerează *Jules de Gaultier*, în lucrarea sa citată mai înainte. Acest autor caracterizează *intuiționismul bergsonian* drept o altă școală a „absolutismului” în cunoaștere.

După ce am asistat la neputința fenomenalismului logic de a cunoaște cu certitudine, de astă dată este atribuită școlii irrationalist-vitaliste posibilitatea de a intui „realitatea însăși”.

Bergson ne învață atât în faimoasa lui teză de doctorat — „Essai sur les données immédiates de la conscience” — cât și, mai târziu, în „L'Evolution créatrice”, „Durée et Simultanéité”, „Matière et Mémoire”, că realitatea nu ne este „odată prin rațiune”, așa cum susțineau raționaliștii și nici nu poate fi percepută de inteligență, pentru că fiind într-o continuă și necesară evoluție nu putem năvăli decât la o sesizare intuitivă a experienței, care „durează” fără întrerupere, în mod necesar.

Gaultier vede în aceste susțineri o altă reeditare a „absolutismului în cunoaștere” de astă dată „more psihologic”, criticând cu violență „această realitate fantomă”, redusă la durată pură, la calitate și la conținut, înțeles în afară de spațiu și de cantitate („La Philosophie officielle et la Philosophie” p. 139).

1) v. „Essai de psychologie matérialiste”, Paris, p. 310.

2) Op. cit. pag. 303.

3) „Réalité et Relativité”, Paris, 1927, VII.

4) Jules Gaultier, „La Philosophie Officielle”, p. 127.

5) Vd. și René Laforgue, „Relativité de la Réalité”, Paris 1937.

Cronica ideilor

Realitate și relativitate

de MIRCEA MATEESCU

Insuficiența rațiunii de a cuprinde cunoașterea și existența a compromis ideea de absolut, aruncând, implicit, o tristă lumină asupra necesității metafizice. René Guyon s'a grăbit chiar să caracterizeze absolutul drept „expresie a ignoranței și neputinței noastre, traduse printr'un termen mai sonor”¹⁾ Critica pe care o face acest autor cercetărilor metafizice trebuie îndreptată însă nu asupra metafizicii însăși, pentru că, oricât de vehement ar fi tonul întrebunțat și oricât de comode argumentele, Guyon nu poate depăși eroarea inițială în care repausează majoritatea pozitiviștilor francezi: aceea de a fi încercat să facă metafizică în sensul și după chipul fenomenului, al lucrului cunoscut. Am mai scris de atâtea ori: câtă vreme se va pretinde o demonstrare „more aritmetică” a absolutului, adică se va aplica „lucrului însuși” regimul raționalist, al speculației dialectice, pe care Kant și oricare alt gânditor raționalist premergător îl prevăzuse, cu drept cuvânt, doar pentru lumea empirică, pentru circumstanțial, — se vor putea aduce metafizice toate acuzățiunile posibile, toate seducătoare, însă toate greșite, pentru că se întemeiază pe tendința grosieră de a se însinua „rațiunii pure” obiectul și metodele „rațiunii suficiente”.

René Guyon se revoltă, ca orice pozitivist, împotriva maximei lui Pascal: „Tu ne cherchais pas, si tu n'avisais déjà trouvé”. Trage de aici concluzia că întodeauna metafizicienii au recurs la dogmă să „dovedească” existența absolutului, nu să o „afirme”.

Nu de mult, am încercat să dăm o definițiune a metafizicii. Prezintă teoriile metafizice despre morală, am mers împreună cu acei autori cari activau epntru o „fundamentare” a binelui, criticând simpla lui postulare categorică, în sensul eticii kantiene. Un asemenea procedeu ne apărea nu numai insuficient, dar esențial „nemetafizic”, o cercetare metafizică pretinzând întodeauna o întemeiere a dogmei teologice, iar nu o constatare, pură și simplă, a acesteia.

Evident că dacă la atâtea s'ar reduce rostul metafizicii, criticile unui Guyon, ca de altfel ale tuturor autorilor pozitiviști, ar fi îndreptățite.

Am scris că metafizica se ocupă cu întemeierea, cu aflarea fundamentului cunoașterii, cu cercetarea, pe cât posibilă, a absolutului, însă nu cu demonstrarea logică, a acestuia. Confuzia generală a raționaliștilor, datând genetic dela Hegel, aici se localizează. Hegel a debutat printr-o monstruoasă metafizică intrinsecă: afirmarea „idealismului absolut”, în sensul și după asemănarea fenomenului, adică a faptului acestuia, a lucrului cunoscut. Din punctul de vedere al modalității și al metodei cunoașterii, pentru a cunoaște și stăpâni realitatea imediată, desigur că logica asigură o eficiență optimă. Dar ce legătură posibilă se poate stabili între logica fenomenală și absolut? Dece logicienii empiriști, loagă și condiționează existența absolutului de logică? Când chiar autorii raționaliști subscriu la insuficiența rațiunii de a cuprinde cognitiv nu „lucrul în sine” dar chiar fenomenul, este cel puțin impropriu a

mai utiliza logica în câmpul cercetărilor metafizice. Nu putem pretinde logicii mai mult de cât ceea ce aceasta, esențial, ne poate da. Atunci când un gânditor de talia sf. Toma îi spune secretarului său: „Non possum quae scripsi mihi palae videntur” — („nu mai pot continua: tot ceea ce am scris îmi apare ca foarte șters”) — nu este aici o recunoaștere a inutilității cercetării absolutului, așa cum crede Guyon²⁾, însă o foarte cinstită constatare despre chiar neputința rațiunii omenești de a cunoaște elementar absolutul. Este interesant că acest autor, deși găsește atâtea sarcasm când face critica metafizicii, își dă seama, corect, despre „incomprehenșiunile fundamentale ale spiritului uman, mereu victorioase” (p. 298-299), dar mai cu seamă despre insuficiența genitălă a rațiunii de a creia realitatea însăși. Iată rândurile care ar putea servi la susținerea tezei tocmai contrară aceleia susținute de Guyon: „Rațiunea, zisă creatoare este ca un pictor căruia i s'au dat, pentru facerea unui tablou, numai colorile roșu și verde; s'ar putea mulțumi cu aceasta; ar putea însă, într-o zi, să adauge și galbenul, descoperind că putem obține culoarea galben prin amestecul roșului cu verdele: însă niciodată el nu va putea obține, pentru a utiliza, albastru sau violetul” (op. cit. pag. 297).

Prin urmare, pe deoparte, pozitiviștii însși remarcă imposibilitatea „nativă” a rațiunii de a cunoaște întreaga realitate. Ne referim la realitatea fenomenală, pentru că, am văzut, acești autori contestă existența altei realități. Aceiași autori, ne încredințează însă nu numai despre insuficiența rațiunii de a cuprinde „cantitativ” realitatea, dar deopotrivă despre deficiența calitativă a unei asemenea cunoașterii. Cu alte cuvinte nu numai că nu cunoaștem tot, prin rațiune, dar nici nu cunoaștem corect. O cunoaștere care ne depărtează de real, o incertitudine majoră, în chiar

Actul de naștere al lui Ion Creangă

-10 Iunie 1839-

de GH. UNGUREANU

În arhiva Mitropoliei Iași, am găsit o condiță intitulată: „Condică partea I⁴⁾ pentru cei născuți în anul 1839 în ținutul Neamțului⁵⁾”. În această condiță — la pagina 22 — este trecut următorul act de naștere (mitrică): „Mitrică partea I pentru cei născuți în anul 1839 în satul Humulești moșia sfintei monastiri Neamțului din ocolul de

aranjată — am găsit un dosar care cuprinde toate actele cu care erau primiți în „Seminariile” clericii veniți de pe la ținuturi. În acest dosar am dat și de actele cu care a fost primit tânărul cleric Ioan Creangă în „Seminariile Centrale a Eșului”.

Din școala catolică dela Fălticeni au fost trimiși la Iași zece tineri „bine pregătiți și cu talente” și cari reușiseră la examenul de slărișit de an în 1855. Printre acești zece erau și Ioan Creangă, Zaharia Simionescu (Gătlan), Ștefan Posa¹⁾ și Constantin Conta fratele mai mic al catihetului N. Conta, profesorul lui Creangă.

Catihetul înștiințează „Seminariile” că trimite pe acei zece tineri și înștiințează dintre ei le alcătuiește câte o adeverință, în care se spune vârsta lor, părinții și cum a urmat școala. Iată și adeverința făcută lui Creangă:²⁾

Adeverință

„Prin această să adverește cum că clericul IOAN CREANGĂ, fiul locuitorului Ștefan a Petrei din satul Humulești, ÎN VÂRSTĂ DE 15 ANI următoriu fiind învățăturilor rânduite pentru candidați în școala bisericească din Fălticeni, pe care parte au și săvârșit cu deplinătate drept care având pregătire de a intra în seminariile centrale; după poroncile primite să trimită onorabelului Comitet informat cu chizășia cerută spre a regula a lui intrare în cursul învățăturilor seminariicești, slobozindu-se tot atâtă această adeverință din partea șholei întârită duple forme.

N. Conta catihet

Vasile Grigorescu suplent.

No. 9—1855 August 29.

Deci la 29 August 1855 când Creangă pleacă la Iași are vârsta de 15 ani; socotind exact, eaș tocmai anul 1839 luna August: întru cât atunci când se face socoteala cu vârsta și nu cu data precisă, desigur totdeauna se întrece puțin.

Totuși catihetul Conta nu putea trimite la Iași pe Creangă care să fi avut o vârstă mai mare, cu o adeverință în care era trecut de 15 ani, întru cât iar fi trimiso înapoi pentru îndreptare. Vom vedea însă alte documente, cari vor arăta că într'adevăr Creangă a fost cel mai tânăr dintre toți.

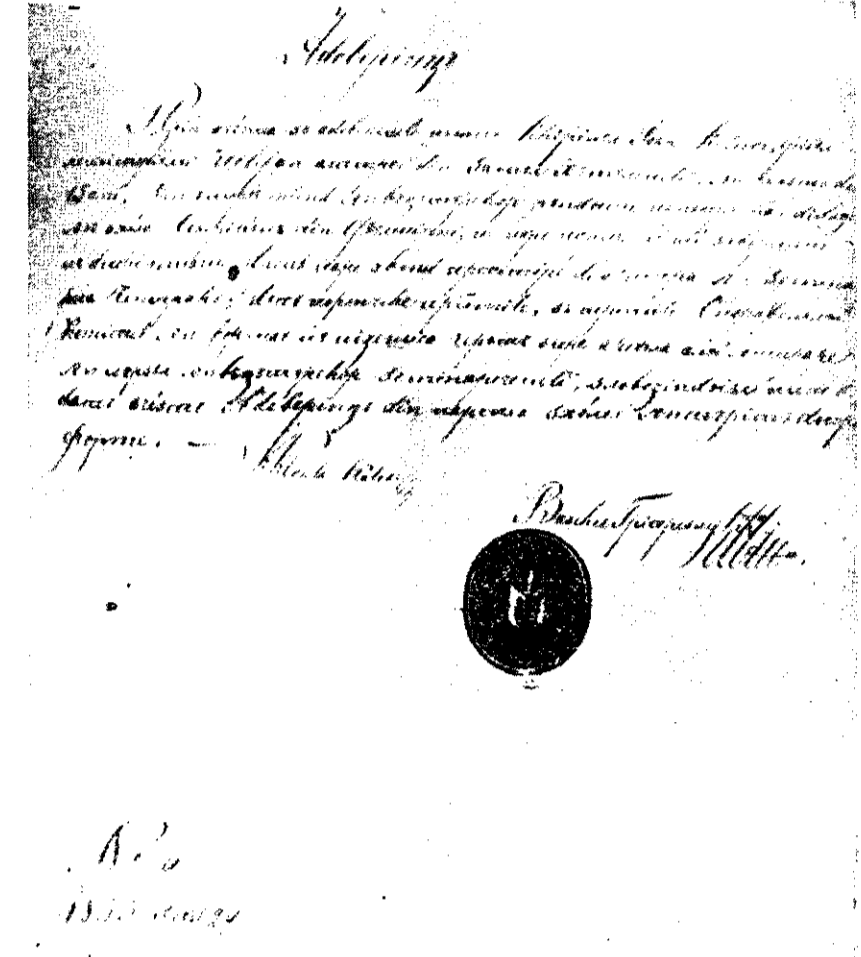
Cei plecați din Humulești la „Seminariile” terminară „cursul de gios” în anul 1858 în luna Iunie³⁾.

Putându-se face preoți și cu atâtă învățătură, toți cerură să li se „sloboadă formalnic atestat” de patru clase ca să se poată hirotoni. Toți căpătară afară de acei cari nu aveau „vârsta legiuită”. Printre aceștia a fost și Creangă. Ministerul nu elibera „atestat for-

1) În 1865 Creangă iscălește o atestație lui Ștefan Posa recunoscând că este născut în 1838 și mai bătrân ca²⁾ el.

2) Creangă la Fălticeni a intrat în școală la 27 Noiembrie 1854 și n'a fost trecut niciodată în cataloage cu numele de Ștefănescu Ioan; acest Ștefănescu era un altul.

3) La Seminar ei au fost primiți în toamna anului 1855 în clasa II, închinându-se în seamă pregătirea dela școala catihetică.

Adeverința din 29 August 1855 dată lui Ion Creangă de către catihetul N. Conta. În ea, Creangă este trecut în vârstă de 15 ani.

sus, ținutul Neamțului. Numele născuților, a părinților, a nașului împreună cu vârsta, meseria lor și ziua botezului „luna Iunie No. 3. la zăce a lunii aceștia din pravoslavniciu părinți Ștefan sâh”) Petre Cebotariu vârsta lui trăizăci ani soția sa Smărănda fiica lui David Creangă vârsta ei douăzeci și opt ani s'au născut un fiu care primind sfântul botez la douăzeci a lunii aceștia în biserică cu hramul sfântului erarh Nicolai s'au numit IOAN naș fiindu-i Ioan Cojocariu din satul Humulești⁴⁾”.

După acest act marele nostru povestitor Ion Creangă s'a născut la 10 Iunie 1833 și a fost botezat la 20 Iunie.

Actul este original; este scris într-o condiță alcătuită la protopopia Neamțului după datele care erau adunate dela preoții parohiilor, care erau obligați, în conformitate cu prevederile Regulamentului Organic, încă dela 1832, să țină liste de acei născuți, căsătoriți și morți. Acestui act nu i se poate aduce nici o contestație.

Asemenea condițe de mitrică (acte de stare civilă) am găsit și din anii 1832, 1833, 1834, 1835, 1836, 1837, 1838 și nu am găsit în ele încă un asemenea act care să dovedească nașterea lui Creangă în anii citaji.

Se știe că data de 1 Martie 1837 fixată de istoriografi, ca dată a nașterii lui Creangă, este absolut nesigură și nu are la bază nici un document demn de crezare. Toate datele de naștere — căci sunt mai multe — au fost fixate după mărturiile lui Creangă și diferă unele de altele.

În luna August 1859 Creangă spune în cererea pe care o face ca să i se dea voie să se căsătorească: „având 23 ani” pentru ca peste câteva luni, în acelaș an în Decembrie, să spună în cererea pentru hirotonie, că are 24 ani trecuți. După aceste date ar ieși născut în anul 1836 sau 1835. Prima dată când arată că este născut în anul 1837 Martie 2, este atunci când s'a înscris în școala preparandala, în Ianuarie 1864. Acum se cerea anul, luna, ziua și nu vârsta cum se cerea mai demult. Cu anul 1864 vine noua organizare a actelor de stare civilă. Primul an la școală a rămas numai cu declarația, însă în 1865 când voia să fie recomandat ministrului ca înștiințator — deși nu isprăvise școala — îi trebuia un act de naștere. Până în anul 1866 s'au scos acte mitricale dela Mitropolie, cari se eliberau pe bază de mărturiile făcute de preoții parohiilor respective și cu peceta parohiei, sau pe mărturia a 5 persoane. Creangă s'a allegat la ai doilea procedeu și însuși el și-a scris „atestația” pe care a dat-o de au iscălit-o 5 prieteni, apoi s'a dus la Mitropolie și și-a scos actul mitrical în care se vede data de 2 Martie 1837. Cercetând aceste mărturii la Mitropolie, am constatat că se îndeplinea numai o formalitate și că prietenii iscăleau chiar fiind mai tineri decât acel care cerea actul și chiar fiind născuți în alt capăt de țară. Un învățător din Muntenia iscăleca o „atestație” a altuia, care se născuse în jud. Iași. Deci și această atestație, pe care și-o scoate Creangă în 1865, are la bază tot mărturia însuși a interesatului.

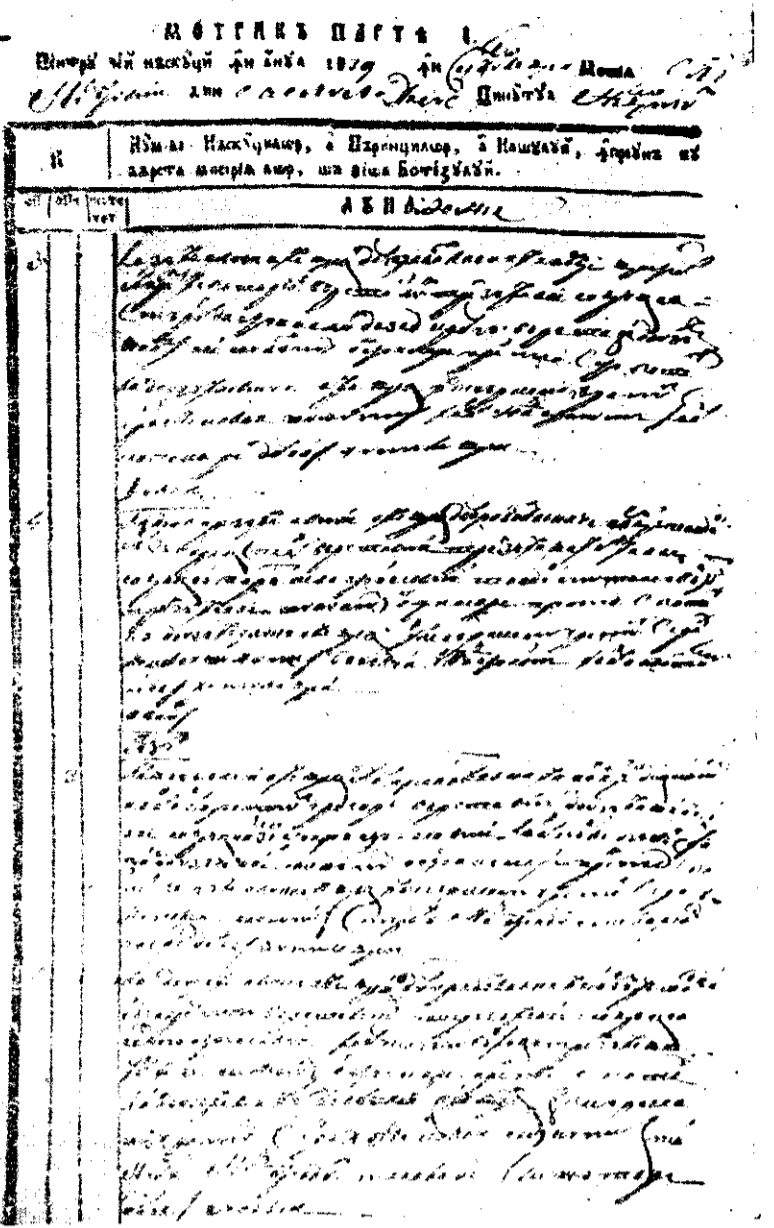
Într'un fragment de autobiografie, Creangă schimbă ziua, în loc de 2 Martie pune 1; pe o fotografie din 19 Decembrie 1877 Creangă scrie pe dos: „pozat în etate de 42 ani”. După această însemnare s'a afirmat că s'a născut în 1835 deși: dacă am socoti bine — fotografia fiind făcută în 1877 Decembrie, deci anul 1877 consumat — ar ieși 1836; în actul de moarte scrie că a murit în vârstă de 52 de ani din care ar ieși data nașterii și 1837 și 1838; depinde de cum se face socoteala.

Dar documentul găsit nu admite discuția cu argumente; documentul rămâne document până ce se va găsi altul mai puternic.

Iată însă că alte documente vin să confirme și să întărească data arătată de către acel de mai înainte. În arhiva Seminarului Veniamin din Iași, după o migăloasă cercetare — arhiva fiind

1) Partea 2 este pentru căsătoriți iar 3 pentru morți.
2) Condița se găsește astăzi la Arhivele Statului Iași și va fi depusă în tozaurul arhivistice.
3) sâh=fiu.
4) Pe aceiaș pagină este trecut și actul de naștere al Smărăndiței, iata protopopia Ion din Humulești, pomenită de Creangă în „Amintiri”. Actul o arată născut la 6 Septembrie 1839.

22

Pagina 22 din condița celor născuți în ținutul Neamț, în anul 1839. Tifra 3, în coloana din stânga, sus, este în dreptul actului lui Creangă, din 10 Iunie 1839; actul al treilea, unde în coloana doua serie 3, este al Smărăndiței.

malnic” decât aceora cari aveau 20 de ani împliniți la terminarea anului școlar, ca să se poată scrie în atestate că este în vârstă de 21 ani. Ori, aici se vede că I. Creangă nu avea în Iunie 1858 — 20 de ani împliniți, întrucât el era născut în 1839 Iunie 10. Degeaba s'a învățit, s'a scuit, a scris „lăcrămiătoare jalobi”, nimic nu s'a putut face. Dela Seminar n'a obținut decât o adeverință provizorie „care: va servi de dovadă la scooterea formalnicului atestat când va veni în vârstă legiuită”. Abia la 30 Iulie 1859 obține „atestatul formalnic” cu No. 36. La această dată — adică încă dela 10 Iunie — împlinise legiuita vârstă.

I se făcea lui Creangă această întârziere de un an dacă era născut în 1835, 1836, 1837 sau chiar 1838? Desigur că nu avea nici un motiv. Dacă ar fi fost o greșală, desigur că s'ar fi străduit Creangă să scoată și din gaură de șarpe dovada că este născut înainte de 1839. Dar toate actele îl arătau născut în 1839, Iunie 10, așa că a așteptat un an de zile până a venit în „vârsta legiuită”. Pe baza documentelor mai sus arătate — și necunoscute până acum — putem afirma cu toată convingerea că Ioan Creangă s'a născut la 10 Iunie 1839.

Figuri literare din trecut

COSTACHE NEGRUZZI

de AUREL CĂLINESCU

Postelnicul Dinu Negruzzi n'avea cu literatura decât ceace se chiamă o legătură de prietenie. Aceasta era însă dejuns ca să aștearnă peste boeria lui bruma unui prestigiu de om citit și cu oarecare gust între cele cărturărești. Totuși, când ocaziile se iveau, pe treerile luau cu ușurință locul întâiu și în cinstea postelnicului intrau pe dată vinurile de Uricani și de Cotnari.

Nevastă-sa Sofia, născută Hermeziu femeie blajină, cu teamă adâncă de cele bisericiești și cu respect față de cămin și bărbat, înțelegea că rosturile ei erau să păstreze și în casa Negruzzilor frumoasa tradiție a familiei, care nu-i dădea ce-i dreptul întâietate în cămin, dar o punea cu autoritate în fruntea celor spirituale.

Astfel, între vioiciunea și dragostea pentru literatură a tatălui și între cumințenia și credința mamei, tânărul Constantin, singurul copil al Negruzzilor creștea înmănușchind în sufletul său, într'un chip înzecit, credința unuia și gustul pentru slovă al celuilalt.

Postelnicul Dinu stătu multă vreme la îndoială dacă între cei trei dascăli de grecească ce se găsea pe vremea aceia în Iași, Gavdala, Cuculi ori Kiriac, se afla vreunul atât de priceput și de cum se cade, încât să facă din vâstarul lui un om cu mintea luminată.

În cele din urmă se hotărî pentru Kiriac. Dar, cum la școala dela Socola ieșise svon că un dascăl de românește e neîntrecut în instruirea fiilor de boeri și cum postelnicul era om cu ambiție, își trecu îndată copilul acolo. Însă, fie metoda cicilitoare a belferului, fie o năzuință inconștientă, îl îndrumă spre alt meșter al limbii românești incomparabil mai mare și mai cu autoritate decât cel dela Socola, spre Petru Maior. Îl descoperi, în biblioteca tatălui său și înțelegerea între ei se făcu îndată. În foarte puțin timp limba românească nu mai avu nicio taină pentru el. Dela Maior până la prima carte a ucenicului, drumul era mult mai scurt decât cel dela dascălul Kiriac până la școala dela Socola.

RELATII ȘI VELEITATI DE SCRITOR

Între timp Ipsilanti ridicase steagul zaveriei. Eteria aprinsese țara și boerii noștri aveau mult de suferit de pe urma ei. Dinu Negruzzi părășește conacul dela Trifeștii-Vechi și, numai cu copilul, de oarece soția avusese nefericirea să și-o piardă de timpuriu, trece în Basarabia unde avea alte câteva moșii.

Acolo Chișinăul, prin numărul mare de

exilați ai imperiului precum și prin cei câțiva francezi rămași din timpul campaniei lui Napoleon în Rusia, căpătase oarecum aerul unui oraș civilizată și cosmopolit. Un oarecare Rancovitz, fost ostaș, se ocupa acum cu predarea limbii franceze unor funcționari superiori din oraș și se pare că avea și câțiva elevi. Printre cei mai sărguincioși îl găsim și pe Costache Negruzzi. Progresele pe care le face sunt atât de mari, încât după câteva luni, cu pronunția corectă poate recita scene întregi din „Maria Tudor” a lui Victor Hugo.

O întâmplare fericită făcuse ca în acelaș timp să rătăcească prin Basarabia și marele Alexandru Pușkin. Acesta fusese exilat și colinda acum orașul și împrejurimile, în dorința de a cunoaște locurile și oamenii care-l încântaseră. Negruzzi începu să studieze cu strănicie limba rusească și căută să-l întâlnească pe Pușkin. Admirajia micului Moldovean îl încântă pe poet și între dâșșii începu o adevărată prietenie.

Mai târziu, după moartea tragică a lui Pușkin, Negruzzi traduce celebrul cântec al „Șalului negru”, ca un omagiu pentru geniul marelui său prieten dela care învățase multe din frumusețile limbii rusești.

Basarabia îl ajută oarecum să devină cosmopolit. Cele două limbi pe care și le însușește îi permit să studieze cu sărguință literatura franceză și rusească. După câțiva ani, când fama lui de scriitor va fi desăvârșită, va traduce din Victor Hugo, „Maria Tudor” și „Angelo”. Deasemeni nu-l va uita nici pe Antioch Cantemir pentru a cărui transpunere, în românește va face apel la colaborarea prietenului său Donici.

Astfel înarmat cu ambiție, talent și cunoștințe, mai mult decât suficiente pentru vremea lui, Negruzzi găsește în țară un gen neexploatat în literatură, gen pe care îl cultivă cu autoritate devenind părintele prozei românești și primul maeștru al nuvelei.

OM POLITIC

Cu ucenicia literară strălucit încheiată, Negruzzi se întoarce în Moldova unde, în 1826, după moartea părintelui său, intră diac la visterie începându-și astfel și cariera politică de pe urma căreia va avea însă prea puține bucurii.

Mihail Sturza, deși îl aprecia ca om, îl sili să și vândă moșiile părintești din Basarabia, ca să-l poată despăgubi de o datorie rămasă dela bătrânul Dinu cu care Vodă avusese, încă pe timpul boeriei lui, concesiile poștelor.

Negruzzi înțelese că nu poate să și caute dreptate cu Sturza și și îndreptă toată atenția către vechea proprietate a Trifeștilor unde, la întoarcerea sa din pribegie, gășise totul distrus și conacul transformat în cazarmă turcească.

Dacă nu s'ar fi simțit nevoe de el, ar fi putut rămâne foarte bine la Trifești, petrecându-și timpul cu redactarea „Păcatelor tineretii”, învățând italienește și traducând din Tasso „Ierusalimul liberat”. Dar fiind ales în adunarea proaspăt reînființată de Regulamentul Organic, trebui să se ție în permanentă legătură cu Domnul și cu dregătorii țării. Asta îl aduse prietenia cu Kogălniceanu și Alecsandri, prietenie de care Sturza se folosi pentru a-i numi pe toți trei directori ai Teatrului Național din Capitala Moldovei.

Fie că Vodă o făcea din capriciu, fie că vroia să folosească priceperea lui Negruzzi și n felul acesta să arate că uitase neînțelegerea avută cu părintele său, îl numi pe rând, pentru epoci de scurtă durată, ba primar, ba efor al tuturor școlilor din Principat.

Se vede treaba însă că Sturza nu putea suferi liberalismul lui și atunci, oridecâteori avea ocazia, îi făcea șicane amintindu-i că el e atotputernicul și ridicându-i fără judecată din mijlocul vreunui zaiafet, ca să-l ție câteva zile afară de oraș, ori închis la conacul lui din Trifeștii-Vechi.

Era, ce-i dreptul, liberal Costache Negruzzi și unionist. Dar un liberal și unionist „sui generis”. El nu vroia sub nici un cuvânt să și trădeze Domnul căruia îi jurase credință. De aceea, cu toate îndemmurile lui Kogălniceanu, nu luă parte la revoluția dela 48 nici, mai târziu, în Divanul ad-hoc nu se lăsă ales.

Retras la moșie, evitând chinurile de conștiință la care l-ar fi expus activitatea lui revoluționară, el aștepta zorile unor zile mai bune. Venind la domnie Grigore Ghica, acesta îl numi în Divanul domnesc și îl trimise, în calitate de comisar al guvernului, să ia parte la delimitarea frontierei Basarabiei cedată Moldovei prin tratatul dela Paris.

Nu era aceasta ultima sarcină politică pe care o purtă pe umeri fiindcă, după Unire, în cabinetul Panu, Cuza avea să-l numească ministru al visteriei publice, ca unul care se bucura de fama unei cinste exemplare și a unui caracter de neîndoit.

(Urmare în pag. 6-a)

„Aliotmanul” lui Eminescu Bilanț al activității muzicale românești peste hotare

de N. BATZARIA

Este vorba despre „Aliotmanul” din scrisoarea III-a:

„Ca întreg Aliotmanul să se împiedecă de-un ciot?”
Ce înseamnă acest cuvânt? Din cuprinsul poeziei reiese că Eminescu l-a dat înțelesul de „Turcia” sau „puterea turcească”. Iată însă care este adevărata lui însemnare.

Mai întâi, trebuie lămurit că e compus din două cuvinte: din cuvântul „al” și cuvântul „otman”. Cuvântul „al” („l” se pronunță înmuit, ca și când ar avea la sfârșit un „i” scurt) este de origine arabă și înseamnă „familie” (soție și copii) și prin extensiune „dinastie”.

În limba turcă scrisă, literară, își găsește întrebunțarea și următoarele două expresii: „Al Nebi” și „Al Osman”.

„Al Nebi” înseamnă familia proorocului Mahomet („nebi” înseamnă „prooroc”), cuprinzând pe Mahomet, pe fiica-sa Fatma și pe imamii Hasan și Hussein.

„Al Osman”, pronunțat de străini și ca „Otman”, înseamnă „dinastia lui Osman”, adică, familia sultanilor turci-osmanlii. Din împreunarea acestor două cuvinte „Al” și „Otman” a făcut Eminescu pe „Aliotmanul” de care ne ocupăm. Acum, dat fiind că sultanii turci, cu puterea absolută de care dispuneau, reprezentau țara, socotită ca o proprietate a lor, mai ales că ei o cuceriseră, era oarecum în ordinea firească a lucrurilor ca prin persoana lor sau prin dinastia lor, ei să înțeleagă împărăția însăși, ceea ce Eminescu a prins foarte bine.

Regret că nu pot răspunde întrebării de unde anume a cunoscut Eminescu expresiunea „Al Osman” sau „Otman”, din care a făcut „Aliotmanul” său. Ne mărginim doar a spune că nici în limba turcă această expresiune n-avea o întrebunțare curentă, pentru fosta lor dinastie turcii întrebunțând de obicei cu totul alte denumiri și calificative.

Încă o lămurire dată cu scopul de a înlătura o confuziune. „Al”, în înțelesul de mai sus este substantiv, așa că nu trebuie confundat cu articolul arab „al” (sau „el”, „ul”). Așa, de o pildă, se zice „Al Koran”, ceea ce înseamnă „Koranul” (E greșit să se spună „Alkoranul”, deoarece este o tautologie, e același articol propriu spus de două ori). „Al” ca articol îl mai găsim în cuvinte ca: „Alhambra”, „Guadalquivir” etc. Numele întreg al vestitei „Alhambra” din Spania era în limba arabă: „Kasr al hamer”. Cuvântul „Kasr” înseamnă „fortăreață”, iar „al hamer” înseamnă „cea roșie”, deoarece era zugrăvită în roșu. Cu timpul însă, spaniolii au suprimat cuvântul „Kasr”, iar din „al hamer” au făcut „Alhambra”.

Numele fluviului „Guadalquivir” este, de asemenea, arab și vine de la „Acad-el-Kebir”, ceea ce înseamnă „apa cea mare”. De altfel, și în limba română avem cuvântul „Kebir” în forma de „chia-bur” și cu înțelesul oarecum schimbat.

Să mi se îngăduie să închei cu o amintire, la care țin.

În timpul din ajunul intrării României în războiul de întregire, la redacția din strada Academiei a ziarului „Epoca” ziar al cărui director era mult valorosul nostru coleg d. T. Pisani, se strâneau aproape în toate zilele oameni, ca neuitații Nicolae Filipescu, Octavian Goga, Delavrancea etc. Intr-una din zile, întrebându-mă ceva în legătură cu stările de lucruri din Turcia, îmi zise în glumă:

„Efendi Batzaria...”

— Delavrancea efendi, i-am răspuns numaidecât, ați făcut o greșală de construcție turcească, „efendi” punându-se

după, iar nu înaintea numelui la care se referă.

— Dar tot așa greșit l-am întrebuințat și într-una din poveștile mele, îmi zise el.

— Nu sunteți singurul și sunteți chiar în societate bună, mi-am permis să-i atrag atenția. Și la Caragiale, în povestea „Pastramă trufandă”, cuvântul „efendi” este pus înaintea numelui, în loc să fie pus după nume, așa cum cere regula limbii turcești. Înăntim acolo expresiunea „efendi cadui”, în loc de „cadui efendi”.

De altfel, e un caz destul de curios cu acest cuvânt „efendi”. Nu e un cuvânt turcesc, ci este, cam schimbat, cuvântul grecesc „afendis”, care înseamnă „domn, stăpân”. Cuvintele „autentic, autentificare” derivă din acest cuvânt.

Latura curioasă este că în forma de „efendi” cu înțelesul pe care turcii l-au dat, — înțeles echivalent cu „domnul” ca simplu epitet de politețe — l-au luat și grecii, socotindu-l ca un cuvânt turcesc.

În așteptarea unei reglementări raționale a schimburilor de artiști cu străinătatea și a organizării metodice și permanente de prezentare externă a valorilor muzicale românești, acțiuni întreprinse astăzi curent de multe state și care conferă cuvântului „propagandă” unul din cele mai frumoase sensuri, câțiva muzicieni români, cu concurs oficial dar mai ales din inițiativă individuală, au susținut frumoase manifestări peste hotare, în decursul stagiunii.

Lipsind însă un serviciu de informare în acest domeniu, nu ne-au sosit decât foarte inegale documentări în privința lor, despre unele, cele mai importante, neștiindu-se mai nimic.

Nu odată, am putut constata, astfel, că nu se cunoaște mai deloc, la noi, activitatea maestrului Enescu, în străinătate.

Anul acesta, ca și în anii trecuți, această activitate a fost uriașă și trium-

fală. Plecat din țară după încă o memorabilă serie de concerte, maestrul Enescu a dat un concert la Paris cu pianistul Marcel Ciampi și a plecat imediat, pe la sfârșitul lunii Decembrie, în Statele Unite, unde a întreprins un foarte mare turneu, încununat de succese absolute, maestrul Enescu fiind și în continentul nou considerat drept personalitatea cea mai covârșitoare a prezentului în muzică.

Maestrul Enescu a dirijat un impresionant număr de organizații simfonice, a prezentat prime audiții, înscriind în programe larg număr de opere capitale din literatura universală sau românească, salutat de publicul și presa americană cu un entuziasm fără seamăn.

Cu influențele și autoritatea acestui prestigiu excepțional, maestrul Enescu a condus apoi concertele simfonice românești dela Expoziția internațională din New-York, obținând pentru ele cele

de ROMEO ALEXANDRESCU

mai mărețe condițiuni de realizare. Gloriosul muzician român s'a întors apoi în Europa, reluându-și obicinuita reședință a lunilor Mai și Iunie, Parisul, unde ține în momentul de față ultimele din cele optsprezece cursuri publice de interpretare violonistică, de la „Institutul instrumental”. La aceste cursuri de interpretare, maestrul Enescu imparte cu multă dărnicie inițieri de artă către care se îndreaptă muzicieni de cele mai multe ori în plină carieră, dornici de a pătrunde mai adânc în tainele măestriei infinite de tâlmăcire a muzicii.

Risipind comorile unei organizații muzicale geniale și ale unei științe incomparabile, maestrul ține adesea el însuși părțile pianului, uimind fericirii martori ai cursurilor cu belșugul de muzică pe care îl stărnește, cu furtunoase puteri.

Un tânăr concertist român, Dinu Lipatti, fost, nu de mult, elevul la Paris al lui Paul Dukas, al lui Strawinski și al d-relor Nadia Boulanger și Yvonne Lefebvre, este astăzi în apus, unul din muzicienii cei mai admirați ai ultimei generații. Într-o singură lună, Lipatti a apărut de trei ori în scenele marilor concerte pariziene, în recital sau în simfonie, repunând succese unanim recunoscute de presă și lumea muzicală. Turnee în Franța, Belgia, Elveția, îi alimentează permanent merita faimă de pianist și compozitor de mare talent pe care și-a câștigat-o.

Un virtuoz român al pianului, foarte apreciat în cercurile muzicale franceze este de asemenea d. George Boskoff, al cărui recital Liszt i-a atras cronici foarte măgulitoare în presa pariziană.

Pentru a rămâne la instrumentiști, vom mai spori cu tot temeiul aceste rânduri, amintind succesul plin și accentuat, ca și înzestrarea și pregătirea pianistei noastre, d-na Silvia Șerbescu, în seria de concerte pe care le-a dat în Italia, pe baza schimburilor inițiate de activul Institut de cultură italiană din București.

De asemenea chipul elogios în care au fost comentate tot în Italia concertele violonistului Alexandru Teodoroscu și ale violoncelistului George Cocea.

Dirijorii români care ne-au reprezentat în străinătate, cu multă cinste pentru muzica românească au fost d-nii George Georgescu, strălucit sărbătorit la Budapesta, d. Nonna Ottescu, în Grecia, d. Ionel Perlea în Germania și Theodor Rogalski, în Italia.

Tot în Italia cucerește șirag bogat de succese o mare cântăreață româncă, Stella Roman, astăzi primadonă a marilor teatre lirice de stat din Roma și Milano (Reale și Scala). Turneele acestei soprane dramatice, considerate drept una din cele mai bune ale vremii, au impus-o atât în Italia, cât și în Franța și Germania.

Foarte frumoase cuvinte s'au scris și despre manifestările în Italia ale sopranei Antoinette Trandafirescu-Eremie, care a dat concerte și a cântat în quartetul de soliști din simfonia IX dirijată la Siena de marele muzician italian Bernardino Molinari.

Tenorul Emil Marinescu a fost, tot în timpul stagiunii ce s'a sfârșit, călduros elogiat, pentru chipul strălucitor în care a cântat în Italia, în Egipt și în Cehia, iar d-ra Emilia Guțianu-Alesandrescu și-a câștigat vii cuvinte de laudă, cântând la „Radio-Viena”.

Nu putem încheia fără a reaminti că trei mari cântăreți români aduc neîncetat renumele artistic românesc în străinătate, sporiri categorice. Aceștia sunt tenorul Onofrei și sopranele Cebotari și Viorica Ursuleac.

Iată tot atâtea prilejuri de bucurie aleasă pentru toți cei ce simt românește și înfăptuiri care își câștigă cu adevărat drepturi la recunoștința neamului.

Cartea străină

René Benjamin: „Molière”

D. René Benjamin ținea la București, acum câțiva ani, o serie de „causeries” scânteietoare de vervă, captivante printr-o artă a cuvântului rostit, revelatoare. Conferențiarul intra deadreptul în miezul arzător al subiectului, fără o pregătire lentă și meticuloasă a lui, fără preocupare metodică aparentă, cu acea putere de acapărare exclusivă a simpatiei radiind înțelegerea și însuflețind amănuntele, a cărei vâpăie comunicativă o regăsim întreagă în paginile consacrate lui Molière.

Pentru artistul retras din ritmul vieții unanime, înăuntrul cercului magic al puterii de obsesie exercitată de propriile lui reprezentări, — nevoia sau gestul de a exprima înseamnă un act de sociabilitate, un act de prezență și de participare la preocupările inconjurătoare, în singura formă îngăduită de destinul său. Mărturia prezenței lui Molière în mijc societății timpului o atestă propria-i operă, în a cărei lumină revelatoare se desenează limpede „curba vieții lui”.

Insușirea de căpetenie a omului care se singularizează prin actul creației, e aceea de a fi distras, — distras în raporturile din afară, sociale, dar de o extraordinară putere de atenție, de concentrare înăuntru. Molière e tipul acestui om.

O metamorfoză deplină între om și operă, între cele două planuri: al creației și al vieții, acel schimb neîntrerupt de corespondențe între modurile de existență

și moduri de artă nu sunt hărăzite decât artistului stăpânit de „obsesia datoriei lui”, absorbit în contemplarea spectacolului feeriei interioare, până la desăvârșita uitare de sine.

Exemplul vieții lui Molière ilustrează admirabila exclamație a lui Balzac: „L'oubli ou la grand secret des créateurs!” Se înțelege atunci de ce existența artiștilor nu cunoaște și nu caută odihna, ci doar neastâmpărul lăuntric, devorant, ne-cruțător.

De aci impresia de egoism, de orgoliu distant, și ostilitatea reciprocă, între artist și mediu: unul nu are timp să explice, celuilalt îi lipsește elementele necesare înțelegerii. „On ne comprend jamais la morale hautaine d'un homme supérieur: il n'a plus le droit de s'abandonner tout simplement aux misères et aux joies”.

Și această observație profundă, sugestivă, una din acele numeroase „échappées de vue” care în lipsa unor „formule memorabile, bune de repetat”, pentru care d. René Benjamin nu își ascunde disprețul, abundă în cartea d-sale: „În cărțile de istorie sunt reunite artele și pacea. E o glumă! Opera marilor artiști e provocatoare, și ea stărnește întotdeauna un început de război civil”.

Fără să încercăm o caracterizare sistematică a evocării biografice de care ne ocupăm, vom arăta totuși pentru ce ne simțim îndreptățiți să vorbim de o tratare simfonică a biografiei lui Molière. În lipsa unei scheme de construcție aparentă, se poate recunoaște lesne, pe măsură ce numărul paginilor sporește, desfășurarea unei linii melodice, înglobând un număr de teme, cu variațiunile și desvoltările care sunt comediiile repertoriului molieresc. Madeleine Béjart, Cathérine de Brie, Armande, sunt temele călăuzitoare, în jurul cărora se toarce firul de mătase al vieții lui Molière: „...ces trois femmes sont comme trois clartés qui se succèdent sur Molière. Il joue la pièce de son génie, devant la grand mur du Théâtre humain. Chacune passe, l'éclair, et projetée sur le mur une ombre du grand homme”.

Ca indicație de metodă, singura fecundă și onestă pe care o poate folosi cercetătorul unei vieți ce nu s'a stins fără urmă în cimitirul istoriei: contactul nemijlocit cu opera, iubirea ei, verificată prin impresia de a te simți mai fericit în tovără-

șia artistului, decât alături de oamenii obișnuiți. Restul e subiect de biografie romanțată neopunând nici o rezistență fantaziei primului venit.

ANATOLE DE MONZIE: „LES VEUVES ABUSIVES”

Despre câteva dintre cele mai ilustre „văduve abuzive”, d. A. de Monzie a publicat anul trecut o carte cuprinzând o serie de monografii, mai precis, de pamflete scrise cu o ironie bi-cuivoare, cu ferocitate și aproape cu ură.

Există un tip al acestei specii feminine, și exemple de văduve a căror amintire este evocată de verva răsunătoare a eminentului avocat și scriitor francez.

Tipul văduvei abuzive e profitoarea postumă a gloriei bărbatului, pe care supraviețuitoarea lui tovarășe de viață, o speculează cu o lipsă de decență și cu un cinism care explică și justifică nobila indignare a autorului.

Ce anume îndreptățește atâta mobilizare de talent scăpător, de vervă și înverșunare, dar și de meticuloasă documentare, în paginile acestei cărți, care face deopotrivă cinste literaturii și istoricului? Cititorul e fără întârziere lămurit: prietenia, care implică „o vocație de apărare și prozelism” și care constă mai ales în „a te amesteca în ceea ce nu te privește, a suferi de ceea ce te atinge, a lua asupra-ți injuriile și loviturile îndreptate împotriva cuiva de care te-ai legat prin prietenie”.

Și această însușire de a suferi, de a lupta și de a urî pentru altul, care nu se oprește nici la hotarul morții e îndreptată împotriva femeii care — scrie d. A. de Monzie — „batjocorește o amintire a cărei pază și-o asumă amiciția sau admirația mea”.

În ordinea cronologică: mai întâi, Thérèse Levasseur, care înainte de a fi trecut săptămâna dela înmormântarea lui Rousseau intră în legătură sau reia legătura cu un rânduș, John Bally, adăogând la turpitudinea acestui gest, „ipocrizia femeii care nu vrea să-și piardă locul de văduvă”. Mai târziu, la Plessis-Beleville, —unde admiratorul lui Rousseau împinși de curiozitatea legitimă de a cunoaște pe aceea care, timp de 38 ani fusese tovarășa de viață a autorului Confesiunilor, — văduva Rousseau „tête baissée sur un tricot de circonstance, débite souvenirs et sanglots au gré de chaque âme sensible”.

Apoi, Maria-Luiza, cea dintâi împărăteasă a Francezilor și „văduva cea mai dedestabilă din istorie”, despre a cărei căsătorie cu Napoleon, în 1819, autorul face această grațioasă comparație: „...o găscă împerechiată cu un vultur, violentă de un vultur, o găscă nostalgică, visând la plăcerile curții de pasări”. Vina care mare pe care i-o găsește d. A. de Monzie, pe care numai un francez i-o putea imputa, este o neîntreruptă lipsă de gust. Distrată și absentă, femeia aceasta n'a înțeles nimic din legenda napoleoniană, din această incomparabilă legendă la care soarta a făcut-o să participe, — nu s'a simțit cătuși de puțin înfiorată de amintirea împăratului și a mai puțin după moartea acestuia, soția unui Neipperg, apoi a unui Bombelles și întâmplător, amanta unui tenor de ocazie, urmărit pentru o condamnare corecțională.

Cuvintele cu care se încheie paginile consacrate acestei femei, atât de medicră încât nici blestemele n'au atins-o, au toată greutatea unui verdict al tribunalului istoriei: „Văduva distrată a lui Napoleon, Maria-Luiza, printr-o minune de amnezie, nu și-a adus aminte că a fost soția lui”.

Urmează denunțarea Caroline Massin, soția lui Auguste Comte, „imagine și simbol al crimei feminine săvârșită împotriva Spiritului”, despre care profetul „religiei umanității” făcea mărturisirea de o zguduitoare amarăciune: „întotdeauna a nădăduit să mă preschimbe într-o mașină academică de câștigat bani”; vine apoi rândul d-nei Miarellet-Michelet, al Cosime Wagner, pentru care văduvia devenise unica rațiune de a fi; a contesei Tolstoi „văduvă abuzivă prin anticipație”, etc.

MIHAI NICULESCU

Corabia de plumb

Corabia de plumb în roșul unui asfințit
Din portul negru întinse pânzele murdare...
(Ca aripile celor ce-cu muri)
Și'n urma ei orașul se topi în mare.
Spre veacul prundurilor, corăbierii,
Rugau sfâșietoarele himere.

O poartă'n valuri se deschise. Mai grea
Corabia se prăbuși în ea!

Un Albatros — un demon? — din peșterile zărilor
Cu flacăra privirilor invinsă,
Adus de vânturile vestitoare,
Înfioră deșertul mărilor.
Un Albatros — o umbră călătoare —
Adus de vânturile vestitoare,
Se coborî vrăjbit pe valuri
În locul unde golul s'a închis!

El auzea prin zidul vântă șopotind
Afundurile răzvrățitelor împărății
Și stinsele chemări venind, rostogolind,
Ca spectrul miilor de mii...

Ciopli în muntele de apă
Iar vântul împingea de mourt
(Moamântul nu se deschidea).

Corabia de plumb mai mult — prea mult se 'nneagra.

Era în noaptea — aceea funerară...
Strivit un Albatros pe valuri
Cu aripile despicate, odormise,
Și vântul îl ducea spre maluri.

DIMITRIE STELARU

Cântec de singurătate

Sfântă Poezie, lacrimă de inger,
Adunată'n file ca într-o năframă,
Pentruce, cu tine când pornesc, îmi sânger
Pașii? Cine-mi cere pieptul tânăr — vamă?

Uite, spânzur anii de copacul serii
Și în duh îmi sună svon de-argint, stăpân: zur...
Iau în brațe cerul, frate cu năierii,
Și cuprind luceferi, de condeiu să-i spânzur.

M'au mușcat în cale șerpi de indoială.
Când se va desprinde sfânta din iconă
Preamărită-adeșea 'n rugul de cerneală,
Blândă să-mi apese duhul ei pe rană?

Frata care'n cântec tot mai porți opincă,
Hai să bem în slovă zarea, neșătu:
Nimeni nu mă cheamă lângă suflet, fiindcă
Nu m'am umilit în fața nimănui.

LUCIAN DUMITRESCU

Ispășiri

de CAROL ANTON APOSTOLESCU

Paris, bulevardul Edgar Quinet. Așa dar eram din nou acasă, după o călătorie obositoare de două luni și mai bine, petrecute pe coasta Camerunului. Fusesem trimis de guvernul Republicii, la cererea mea și binevoitoarea recomandare a savantului parazitolog Rumpst, să studiez o epidemie ciudată, ivită în împrejurimile Kribi-ului, pe care, după rapoartele confrăților locali, o atribuisem unei tripanozome necunoscute. Chestiunea mă pasionase îndeosebi, iar controversa iscată în presa medicală îmi mărise mai mult elanul. Călătoria pe mare fusese minunată; nu suferisem cîine știe ce de pe urma căldurilor și tropicului îl trecusem, fără măcar să știu când. Barul vaporului era o încăpere cochetă și nostimă, ca oricare din boltele montmartreze și-mi devenise tot atât de familiar, încât îmi petrecam majoritatea timpului acolo, ascultând muzică de jazz, flirtând cu femeile, dansând, ba chiar luând informații despre țutul în care aveam să merg, sau flecărind cu bărbății, te miri despre ce nu. Dar ce nu făceam în localul acela cosmopolit? Jucam poker și bacara, ne plectisem ore întregi la bridge, de câte ori ne captura câte o coniață dragută și participam la orice nebunii, inventate de căpitani, sau de pasageri, pentru a ne distra cât mai plăcut. În barul acela am învățat să beau sdravăn și să judec lumea cu o ușurință care, în altă circumstanță, mi-ar fi dat de gândit. Eram acum unul dintre atâtea călători de clasa întâia, standardizați de exotismul și durată îndelungă a călătoriei și cred că orice rezervă n'ar fi fost decât inutilă și în dauna mea. Imi amintesc că atâtădată am făcut ochi mari și m'am amuzat bine pe socoteala șefului meu de clinică, Mercier, care îmi povestea libalitate la care luase parte pe vapor, la întoarcerea dintr-o misiune, în inima Gabonului. Doctorul Mercier era un om foarte cunoscute. Nu pierdea noaptea, nu-i plăceau discursurile storoitoare, nu admitea discuțiile deșarte și pe deasupra un pre-supus ulcer duodenal, făcuse din el un abstinent convins, cu care s'ar fi putut lăuda oricare dintre legile care propovăduiau temperanța. Ce e drept, mirarea mea fusese îndreptățită atunci, dar experiența mă învășase că nimic nu este imposibil pe lume. Moravurile, în ținuturile acelea toride, sunt mai libertine și morala mai îngăduitoare, pentru că mediul în care trăiești te obișnuiește să fii astfel, pentru că climatul acela molescitor, îți vâra voluptatea adânc în oase. Fără whisky și o vieță cât mai facilă și mai frivolă, așa vrea să știu căți abbi ar mai călca locurile acelea blestemate. În ziua debarării mele la Kribi, după vizitele de rigoare, am cercetat grabnic orașul și impresia pe care mi-a făcut-o, n'a fost dintre cele mai rele. Mai mult, așa putea spune că l-am găsit chiar dragut, dar cred că părerea aceasta se datoră mai mult exotismului și rusticității sale. Erau două străzi principale, Doissenji și Luansa, așa cum sunt la Paris avenue des Champs Elysees și Grand Boulevard, cu clădiri albe, în stil colonial, unde erau concentrate comerțul și alte afaceri în care erau amestecați albi și număidecăt în apropiere începeau colibe caraghioase ale băștinașilor, cu acoperișul de ierburii, în formă de căciulă aungită spre vârf, încât am răs cu o poftă de zile mari când le-am văzut. Și totuși, promovitatea aceea avea ceva antrenant și atrăgător pentru mine. Cătuva timp în urmă a început calvarul. Călătorind zile întregi, în lectică, prin meleagurile acelea, pe cât de misterioase, pe atât de mlăștinoase și de insalubre presărate, la intervale destul de lungi, cu

câte un sătuc sărăcăcios de negri, departe de civilizația care și-a intrat în suflet și de orice filință cu care ai fi putut lega o conversație și care și-ar fi ajutat să mai uși neozăurile, atunci când nu ești deloc obișnuit cu asemenea situații, am început să regret ceea ce lăsasem în urmă și mi pierdeam în care căzusem, și mi pierdeam o mare parte din timp, socotind zilele care-mi mai rămăseseră de stat prin locurile acelea de pomină. Când mă gândeam la viața fără de griji de pe vasul care mă adusese acolo unde eram, tristețea mă copleșea și mai chinătoare, dar niciodată nu mi-a trecut prin minte ideea că așa fi putut părăsi Camerunul, înainte de a duce la capăt însărcinarea ce mi se încredinșase. Venisem doar de bună voie și nu țineam să înșel speranțele binevoitoare pe care profesorul Rumpst le pusese în elevul lui preferat. Am vădit clipe care n'au vrea să mai revie, printre chipurile luoase și respingătoare ale negrilor, pe care paludismul le buhăise într'un mod groasnic. De fapt, călătoria mea n'avea să se mai prelungească mult. Într'a douăsprezece zi dela sosirea în Kribi, poposisem în târgșorul Lonja, pe malul râului N'net, care se găsea cam la jumătatea drumului dintre Kribi și Eholowa, când m'a sguđuit prima criză de malarie. Doza de chinină pe care mi-o injectasem, zile în șir, se arătase neputincioasă în fața boalei; mi-am dat seama că orice rezistență ar fi de prisos și am ordonat oamenilor să mă aducă la Kribi. Când am revenit la Paris, arătam slăbit și puțin deprimat, încât rudele și prietenii m'au sfătuit să amân câtăva vreme cercetarea brumei de insemnării pe care le putusem culege, în scurta mea ședere în Camerun și după care trebuia să înaintez oficialității rapoartele cuvenite, așa că îmi petrecam mare parte din timp în tovărășia lor, sau ascultând la radio o caserite spiritală ori muzicală de jazz. Văcanța mea era pe sfârșite, când se întâmplă incidentul care avea să mă întristeze neșus. Luasem gustarea de dimineață și răstăvoiam „Le Temps”, când ochii mi s'au oprit stăruitor, — cum să-mi explic, nu știu, — asupra unor informații, pe care paginatorul, dintr'o întâmplare sau dintr'o e-moandă cerință de simetrie, le orânduiseră semnificativ, una sub alta, așa cum așa fi procedat eu, care știam totul, în locul lui. Era mai întâi o știre din Toulon, care anunța, lapidar și emoționant, așa cum se obișnuiește în armată, moartea celui mai bun prieten, de care mă legau copilăria, a nli de studii dela „Louis le Grand” și atâtea alte amintiri. „In zorii zilei a fost executat la Toulon, prin împușcare, locotenentul de marină Marc Aubert, din echipa-rea contra-torpiilorului „Vauque-lier”, condamnat recent, la moarte, pentru spionaj”. Și mai jos, o telegramă, a agenției Havas, transmisă din Roma, celălalt act al dramei: „Tribunalul special, de apărare a statului, a condamnat la degradare și împușcare, pe fostul ofițer în marina austro-ungară, actualmente în marina italiană, Antonio Scarpa, vinovat de spionaj militar. Executarea lui s'a făcut în zorii zilei”. Îi cunos-cusem și pe unul și pe altul. Pe Marc din copilărie, iar pe baronul Antonio Scarpa, la Toulon, sunt doi ani de atunci, venit cu esca-bra din Adriatică, să înapoieze vizita vaselor noastre; l-am revă-zut în urmă, de nenumărate ori și prietenia noastră se legase tot mai trancic. Colindasem toți trei litoralul italian, dela Triest la An-conia, admirasem pitorescul pro-prietăților sale din vecinătatea Veronei, sau hoinărisem, ca și cei trei mușchetari, dealungul și dealatul Franței, dornici de aven-turi tineresti. Acum aflam că a-

mândoi sunt morți, împușcați pentru spionaj. Dar acesta este sfârșitul și nu se începe niciodată o povestire cu sfârșitul ei.

E stupid desigur, ca, în plină noaptea, să te trezească din somn sbârnăitul strident al soneriei, totuși nu e mai puțin adevărat că sunt situații, când conștiința și spiritul de umanitate își cer primatul. În calitate de medic, nu mi-aș fi îngăduit niciodată să nu întind mâna de ajutor care mi se cerea. Nu rareori mi s'a întâmplat să fiu chemat în asemenea împrejurări, la căpătâiul celor cari aveau nevoie de cunoștințele mele și să-mi dau seama că ceea ce atunci le salvase viața, ar fi fost de prisos câteva ceasuri mai târziu. Dacă pentru un strateg expresia celei mai deplăne satisfacții este cristalizarea vizionilor sale, pentru medic, su-prema răsplătă nu cred să fie alta decât mulțumirea pe care o încearcă în clipa când simte că a reușit să salveze viața pe care o avea în mâinile sale. Totuși, nu era vorba de niciun caz urgent. Era o simplă telegramă telefo-nată, pe care Marc mi-o trimise din Toulon; mă invita, fără doar și poate, să-mi fac bagajele și să-i întălinesc a doua zi la Juan-les-Pins, unde aveam să pe-trecem permisia lui de trei zile, pe care o obținuse înainte de a se imbarca pentru croaziera din Mediterana orientată, care avea să-l țină o lună și mai bine la bord. Marc era același ușuratec, pe care am avut timp îndăjeun-să-l cunosc și rezultatul nu putea fi altfel ca de obicei. l-am trecut totul cu vederea și în seara următoare eram împreună în sala cazinoului din Juan-les-Pins. Galant și curtenitor, ca un erou de operetă, în fracul lui minu-nat, dansând cu o grație pe care nu puteau să nu i-o recunoască nici cei mai pretențioși, Marc era predestinat să cucerească inimile femeilor cu ușurință. Soarta i-a aruncat atunci, în cale, femeea care, mai târziu, avea să-i umple și să-i ucidă sufletul, cu farme-cele și perfidia ei. Purta un nume cu rezonanță rusească, dar fizi-onomia și accentul păreau mai mult de undeva, din nordul Germaniei. Marc i-a spus, câteva clipe în urmă, pe nume, fără mult înconjur, așa cum mi s'ar fi ad-restat mie. Vera era o femeie tân-ără dar, mai presus de toate, o femeie de o frumuseță cum rar mi-a fost dat să văd. Nu știm niciodată dacă o femeie este fru-moasă sau nu, totuși nimeni nu s'ar fi hazardat să conteste Ver-rei ceace era tot atât de evi-dent ca și existența noastră, sau faptul că ne aflam în seara a-cina în cazinoul din Juan-les-Pins. Fără să-mi dau seama, m'am surprins admirându-
brațu plin și neted, conturul delicat al pieptului care se ridica și co-bora în mișcări ritmice sau spon-tanitate cu care povestea în-tâmplări banale în fond, dar pe care exuberanța și vicioinena cu-vintelor sale reușeau să le pre-luzine într'o lumină originală. Vera era o femeie sveltă și gra-țioasă, cu gura roșie și umedă, cu obraz freged, fardat cu măes-trie, ca o figurină din porțelan de Saxa, cu ochii albaștri, de un albastru scânteor, aici blânzi, aici pătrunzător, în apele cărora dragostea se oglindea intensă și fără margini. Trupul mlădios a-vea unduiri moi și leșese a că-ror voluptate străvezie o făcea și mai irezistibilă, iar mersul ei e-legant și ușor părea mai curând un sbor legănat de flutur. Con-știentă de superioritatea sa asu-pra celorlalte femei, ținea să nu și-o banalizeze, expunându-și-o ostenit, lucru care i-ar fi creat oarecari dușmăni. Accep-tase o tactică, desigur cea mai bună și care n'avea să dea nici-odată greș. Era așadar simplă și spontană, mai modestă decât cea

mai modestă cochetă, dar totul nu era în fond decât un rafinament, care prin falsa lui can-doare avea s'o facă plăcută chiar celorlalte femei. Natural, acestă simplitate căreia numai ea îi cunoștea adevăratul sens, nu fu-tea să-i atragă decât simpatii. Vera știa, desigur, că cel care minte falsificând adevărul este un naiv, pe care valorile vieții nu-l țin prea mult deasupra și deaceea nu uita să folosească minciuna stilizată, singura care se adaptează vremii și mentali-tății noastre. Falsifică adevărul dar prin interpretarea, prin ac-cepta pe care i-o da. Era perfect convinsă că aroganța era arma proștilor și că trebuie să surzi prietenos tuturor, ceace nu costă nimic, dar în schimb obligă într'o măsură destul de aprecia-bilă. Scriitorul Francis Carco, căruia Marc i-o prezentase în seara aceea, ținuse să-l mărturis-esească admirația sa întreagă pen-tru felul ei de a fi. „O femeie frumoasă, de obicei, face mai mult caz de ată-urile ei. Dum-neata, care ești într'adevăr fru-moasă, mă uimești prin lipsa de importanță, pe care o dai grații-lor dumitale; totuși, trebuie să mă crezi că reușești să câștigi mai ușor admirația noastră, decât dacă ai încerca să-ți pulverizezi farmecele, ca celelalte femei”.

Toate aceste incidente nu fă-cuseră altceva decât să-i aprin-dă și mai mult inima bietului meu prieten, care se îndrăgosti de ea în toată puterea cuvântu-lui. Dacă iubirea ei ar fi fost cinstită, dacă îngerul pe care lu-mea îl vedea în ea n'ar fi fost un inger căzut, satisfacția mea de a-l vedea pe Marc fericit, ar fi fost nemăsurată. Vera era o fe-mee bizară, care știa să turbure nu numai simțurile dar și inima, o femeie a cărei imagine și far-mec se insinuau atât de pă-trunzător, încât supraviețuiesc dincolo de orice întâmplare, de orice umilire, care imbată deo-potrivă prin armonia trăsăturilor, de o perfecție rară, cât și prin magia gesturilor pe care în nu-anțarea lor, vorbele nu fac alt-vea decât să le sublinieze și să le acompanieze discret. Prezen-ța ei era o muzică subtilă care ștergea gândurile și-ți dădea al-te noi, care știa să incendieze simțurile și să întunece m'ntea. Pielii ei albe, de-o luminozitate statuară, revărsa un parfum ciud-ăt de molescitor, care te învă-luia și îți pătrundea în suflet. Nu știu cum va fi arătat iubi-rea dintr'o femeie care nu are în ea nimic dintr'o strălucire deosebită, revărsa un parfum ciud-ăt de molescitor, care te învă-luia și îți pătrundea în suflet. Nu știu cum va fi arătat iubi-rea dintr'o femeie care nu are în ea nimic dintr'o strălucire deosebită, revărsa un parfum ciud-ăt de molescitor, care te învă-luia și îți pătrundea în suflet.

deci noi înșine, mai generos și mai liber?

„Cine vrea să fie fericit, să uite necazurile, să nu-și mai amintescă de ieri, sau de mâine, să soarbă viața din plin. Mâine este un enorm semn de între-bare; fericirea nu așteptată. Să ne bucurăm de parfumul florilor, de dans, de vin, de frumusețea fe-meiilor și de tot ce viața ne poate da”, îmi spunea adesea Marc, cu o convigere și un en-tuziasm pe care niciodată nu am încercat să i le turbur.

Au fost trei zile neuitate; și pe urmă... despărțirea. Am revenit la Paris, unde ritmul cotidian al in-dolețnicilor mele m'a silit să mă preocup din ce în ce mai pu-țin de aventura sentimentală a lui Marc. Nu trecuse mai mult de o săptămână și o făcusem uitată când o scrisoare a lui, datată din Bastia, a reactualizat-o. Sur-prinderea pe care am încercat-o atunci, a fost destul de puternică. Marc părăsise Juan-les-Pins im-preună cu Vera. În naivitatea lui, povestea, cu vădită candoare, că însemnase pentru Vera plecarea lui și cum n'a fost chip să-i stă-pânească adăncă desăneđeđe care o cuprinsese până nu i-a îngă-duit să-l însoțească la Toulon. Desigur, atenția aceasta l-a mă-gulit adânc și, în întunericul care începuse să-l orbească, Marc n'a avut puțința să-și dea seama de realitate. Imi descriu cu o ușu-rință de neerezut ceace numea el „nebuniile” Verei, dorința co-pilărească, pe care a arătat-o să viziteze forturile Faron și St. An-toine cari străjuesc portul în chip de adevărați cerberi, cât și cu-riozitatea cu care cercetase fie-care piesă de tun. Natural, m'am arătat surprins de amănuntele acestea, cărora el nu le acordase nicio semnificație. Știu că fe-mele manifestă, prin însăși fi-rea lor, o predispoziție copilăre-ască de a-și vâri nasul în toate, dar curiozitatea Verei avea ceva aparte. M'am întrebat dacă n'ar fi fost mai firesc să o pasioneze unele amănunte în legătură cu viața lui Marc, sau de exemplu vasașul pe care avea să se imbarce. Atitudinea aceasta a ei, plină de mister n'a devenit însă, la mine, o obsesie, căci am reușit s'o uit îndată.

Cu cincisprezece zile înainte de sosirea lui Marc, am văzut-o pe Vera la Tabarin, unde intrasem mai mult atras de noua revistă a lui Sandrin, despre care vorbea toată lumea bună. Era aceiași fe-mee strălucitoare pe care o cu-nosusem la Juan-les-Pins; cea ce m'a surprins însă a fost, fără îndoială, eșanul gesturilor și ace-lași aer de îndrăgostită pe care i-l-am surprins în ochi atâtădată, când infierbătase sângele bie-tului meu prieten, cu mulțimea cochetărilor și complexitatea su-fletului său perfid. M'am între-bat atunci dacă arta cu care își evidențiază grațiile nu face parte din bagajul ei profesional, dacă rafinamentul care se revărsa din felinitatea mișcărilor n'ar putea fi o meserie. Dacă în ziua când am cunoscut-o, am încercat să văd în toată năvala aceea de sen-timente, altceva decât un simpu-țoc, la Tabarin, convingerile au început să mi se clatine. O fe-mee care jubetește feminic, își păstrează toată inima numai pen-tru bărbatul care a știut să-i in-sufleze dragostea, pentru celălți, găsește doar amabilități.

În privirea ei jucau, ca și altă-dată, vâpăile bizare care incen-dăseră simțurile și inima lui Marc, iar surăsul îi era deschis de aceiași chemare plină de fă-găduință, de o voluptate în fața căreia nu ne mai putem controla faptele. Imi dau seama că ori cât să încerca să redau o iconă vie a farmecelor ei, așa fi neputincios să fixez multe din acele amă-nunte, cari în întregul lor creiau un nu știu ce în stare să înfrân-gă orice rezistență. Vera era una din acele minunate creații pe cari natura, în marea-i dărnicie, le-a dăruit cu o desinvoltură și o frumusețe extatică al cărui ecou trezește în noi dorinți neînfrante,

o beție chinătoare ca sub acți-une stupefiantelor. Sunt peisajii care deslanțue în noi emoții rare, pe care nu l-aș compara decât cu o stare de nebunie. Ei bine, Vera era unul din aceste incomparabile tablouri pentru care suferi, una din aceste splendori care stăr-nesc în noi reacții atât de violen-te, încât adesea sfârșesc tragic. Am văzut numaidecăt că omul care o însoțea, un bărbat brunet, înalt și bine făcut, străin după a-parențe, era îndrăgostit de ea; îl frădau gesturile, vorba insinuan-ță și mai ales patima cu care îi mângăia mâinile. Câteva luni în urmă l-am cunoscut la Toulon, prin Marc. Era baronul Antonio Scarpa, căpitan în marina regală italiană. Când m'am ridicat să me plec, am întâlnit întâmplător pri-veirea Verei. A tresărit surprinsă, dar imediat și-a dat seama că nu aceasta era arma ei de luptă și mi-a zămbit. În urmă, când re-lățiile ei cu Marc s'au adâncit, m'a rugat, cu o insistență care m'a surprins oarecum, să fac uta-rită întâlmirea dela Tabarin, care n'ar fi putut să însemneze pentru Marc decât o suferință în plus și mi-a explicat — cu toată opu-nerea mea — că era o cunoștin-ță veche, care, în trecere prin Paris, o rugase să-l însoțească. Nu-mi mai amintesc ce am cre-zut atunci, dar timpul avea să-mi arate de câtă cruzime și perfidie era capabilă femeea aceasta. Nici-odată însă nu m'am putut reține să nu-i admir naturalitatea cu care și-a interpretat rolul în drama care, din nefericire avea să-mi sporească și să-mi confirme bă-nuiele. Imi amintesc de după a-moize când Marc avea să se ina-poieze din croaziera. Vera fusese înștiințată, ca de altfel și eu, prin-tr'o radiogramă din Malta, de a-propiata lui sosire. Acostarea es-cadreii era prevăzută pentru o-rele șapte seara. Vera manifesta o bucurie copilărească, la gândul că prietenul nostru avea să so-sească, după o absență destul de lungă. În marea ei nerăbdare, am plecat dela hotel împreună, cu mult înainte. Cerul părea li-niștit, dar marea începuse să se frământa puțin. Curând însă, spre nord, se grăbădări nori gri, plumburii; nu mult după aceea, văzduhul începu să clocească și ploaia se porni în valuri dese. Mai erau câteva minute până la acostarea vaselor și mugetul celor două faruri, din rada mare, se lăua la întrecere cu vântul, care șuera fioros. Când, însfârșit, es-cadra lăsă ancora, m'a fărțit după ea, prin valurile de apă, care ne bicuiau fața cu furie. A trebuit să rămănem, strâniși în mantaua de ploaie, o bună vreme, până ce manevra de acostare a fost terminată și l-am putut întâlni pe Marc. Și apoi vederea... O îmbrățișare pasionată și dispera-tă, încât s'ar fi părut mai mult o despărțire.

După aceea a venit concediul lui Marc. N'am rămas în tovără-șia lor decât o zi; imi dădesem seama că eram un intrus, că pre-zența mea era pentru dragostea lor aprinsă o stavilă și micile vi-luzii în acest sens. Indrăgostiții sunt bolnavi pentru cari singura terapie valabilă este homeopatia. Se leucuse numai prin agenții cari i-au contaminat.

— Tu ești un săbatec, Torry! îmi spunea el. Tu nu poți pricepe că pentru un om rafinat și obosit, ca mine, de viață, numai o femeie ca Vera mai poate însemna ceva. Pentru mine, dragul meu, iubirea naivă a tinereții nu mai are nici un sens. Iată de ce misterul pe care Vera îl întrefese în dragos-tea și viața ei, departe de a-mi da de gândit, mă face să-mi fie sete nebună de dragostea ei, s'o doresc mai mult. Vera este singu-lul tip de femeie care mă intere-sează. Fără subtilitățile sufletului ei, ai încredere în mine că Vera n'ar însemna nimic în viața mea, cu toată frumusețea ei de zeifă, sau poate o simplă distrație. Suntem prea buni prieteni, ca să

ce, pe care însă experiențele de pe teren, de mai târziu, aveau s'o arate mai puțin infailibilă decât o socotisem noi, după indicațiile de laborator.

Nu știu dacă în acest interval de timp am părăsit orașul de trei-patru ori ca să merg la Tou-quet sau la Toulon, pentru a-l în-tâlni pe Marc. Într'una din ace-ste mici escapade pe care mi le permiteam, l-am cunoscut pe An-tonio Scarpa, locotenent de vas pe bordul crucișetorului „La Tempesta”, din escadra italiană care vizita porturile noastre din sud. Ceeace m'a surprins atunci a fost, fără îndoială, comedia pe care Vera o juca în fața mea și în care am avut fără să-mi dau seama, rolul unui simplu manechin. Am înțeles îndată că fe-meeaceasta purta lupta pe două fronturi și că amăgea și pe unul și pe altul cu mângăierile și ra-finamentele ei chinuitoare. Nu știu ce m'a reținut să nu povestesc prietenului meu întâmplarea dela Tabarin; poate promisiunea pe care Vera mi-o smulsese, în ziua când l-am întâmpinat pe Marc, pe cheul dela Toulon, po-ate bizară fascinație pe care lică-rirea ochilor ei incomparabili o exercita cu atâtea autoritate. Era cert însă că inteligența și rafina-mentul ei nu aveau decât un singu-r și mare scop: să-i păstreze pe amândoi. Am simțit din clipa a-ceoa că Vera era o femeie în a că-rei putere sta și slăbiciunea ei și că duplicitatea caracterului ei era prevestitoare de furtuni. Insuși rafinamentul acela, care nu mai era un secret pentru nimeni, în aparență atât de spontan, îmi de-venise suspect și timpul avea să-mi întărească și să-mi confir-mă bănuiele. Inteligența gesturi-lor, și totdeodată precizia lor, la o femeie, sunt lucruri oarecum anormale și se întănesc tot atât de rar ca pasărea fenix, heterotro-pia, ascetismul, sau rinocofalia.

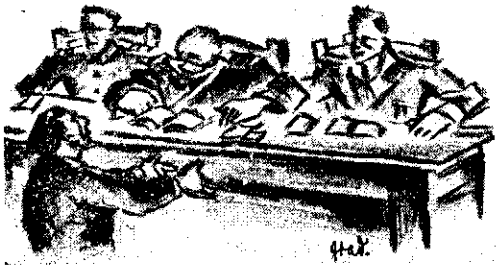
Dacă Marc ar fi avut atunci toată puterea lui de pătrundere, și-ar fi dat seama mult mai bine decât oricine, de nebunia și pri-mejdia dragostei care-l prinsese în mrejele ei. Dar Marc nu era omul care să-și pună sufletul pe jumătate în ceea ce făcea. De astă dată elanul, care reînviase în el cu mai multă vigoare parcă, nu i-a lăsat răgaz să caute să-și lămurească tot ce era straniu în atitudinea, în cuvintele și în reac-țiunile ei. Iar dacă-i va fi sur-prins anumite inconsecvențe, care în alte împrejurări l-ar fi îngri-țorat și l-ar fi pus în gardă, a-cum, pasiunea care-l încătușase era atât de puternică, încât îi a-nihilase orice reacție. Sunt feme-i lângă care nici spectrul morții nu este îndeajuns de convingător spre a ne sili să renunțăm la nebunii pentru ele. Dar, cu tot sublimul jertfei noastre înțelegerea lor este atât de redusă încât ajungi să te întrebi, cu spaimă, dacă mai are vreun sens să-i spunem jertfa și nu naivitate. Am încercat, în câteva rânduri, să-i atrag atenția lui Marc asupra felului ciudat de a fi al Verei, dar toate străduin-țele mele au fost zadarnice. De altfel, nici nu mi-am făcut vre-o iluzie în acest sens. Indrăgostiții sunt bolnavi pentru cari singura terapie valabilă este homeopatia. Se leucuse numai prin agenții cari i-au contaminat.

— Tu ești un săbatec, Torry! îmi spunea el. Tu nu poți pricepe că pentru un om rafinat și obosit, ca mine, de viață, numai o femeie ca Vera mai poate însemna ceva. Pentru mine, dragul meu, iubirea naivă a tinereții nu mai are nici un sens. Iată de ce misterul pe care Vera îl întrefese în dragos-tea și viața ei, departe de a-mi da de gândit, mă face să-mi fie sete nebună de dragostea ei, s'o doresc mai mult. Vera este singu-lul tip de femeie care mă intere-sează. Fără subtilitățile sufletului ei, ai încredere în mine că Vera n'ar însemna nimic în viața mea, cu toată frumusețea ei de zeifă, sau poate o simplă distrație. Suntem prea buni prieteni, ca să

REGARDE LA ENOREUNE.COM ET MEFIEZ VOUS!

(Urmare în pag. urmând)

16 Noembrie...

Examen scris.

Bine c'a venit și asta! Imi iau un toc cu o peniță ca vai de ea, fur o călimară uitată de nu știu cine pe un pat și pornesc și eu după ceilalți.

Suntem viriți într-o sală de clasă. Și pînă intră comisia, mă ocup, ca toată lumea, cu descifrarea diferitelor inscripții săpate în lemnul gris al băncilor, de foștii „clevi”. Și ele ne sfătuiesc, ne îndeamnă s'o „roim” dela școala pregătitoare de ofițeri în rezervă.

Insfârșit, iată-l și pe Lică Dobrescu, poreclit Mississippi. Mă caută cu privirea. M'a găsit. Imi zăbărește și-apoi încearcă să convingă pe cel din spatele meu ca să-i cedeze locul, căci pentru el e „chestie vitală”. A reușit! Cine-ar putea să-i reziste?

Mă frati-mio, iote-mă aci, lângă tronul matală! Să mă lași să copiezi!... Și-mi dă „directive”. Comisia intră. În fruntea ei un general venerabil, cu mustați ca de Moș Crăciun. Ne vorbește blând. Vocea are ceva din mângâierea lină a catifelei. Un locotenent ne scrie apoi subiectele pe tablă: ia istorie: *Ferdinand cel Mare*; ia geografie *Oltenia, căi de comunicație*.

Penițele încep să șgărie. Toată lumea e aplecată pe coalele de hârtie. Atmosfera mi-aduce aminte de facultate, de Florica Dumitrescu, colega mea de totdeauna. O văd parcă mînuind fițiucile cu o îndemănare rar înfălțită, sau agităndu-se când „subiectul” nu se potrivea cu fițiucile făcute. Stăteam alături urmărindu-i mișcărilor agile și admiram, nu arareori, genunchii plini, strânși în mătasea ciorapului.

Acum, alături de mine stă un necunoscut, care văzând că nu scriu nimic și bănuind că aș voi să-l fur, își ascunde teza pe care penița luncă grăbită. Zăbesc ironic, dar tipul nu se sinchisește. E convins că a făcut un mare bine omenirii și țării.

Mi se pare că au trecut ani de zile de când am intrat în această lume nouă și strămtă. Și aș fi rămas mult timp străin de tot ce se petrece în jurul meu, depănând cine știe ce alte amintiri de *dincolo*, dacă nu m'ar fi adus la realitate pumnul lui Mississippi.

Mă frati-mio! Ce faci, bre? Vrei să mă nenorocești?

Numai așa m'am apucat să scriu. Chestiunea s'a complicat însă când a fost vorba să scriu despre Oltenia. Cât despre căile de comunicație, nici vorbă! Însă presiunea din spate a lui Mississippi, era prea concludentă ca să nu fie nevoit să inventez o hartă a Olteniei, pe care am urzit-o după bunul simț (dacă într'adevăr „bunul simț” are ceva comun cu... geografia!) La căile ferate a fost mai ușor: am imaginat pe hartă câteva-vă puncte luate la bunul plac, le-am unit cu două linii „paralele”, care totuși se mai întâlneau pe ici, pe colo, le-am botezat cum m'am priceput și-apoi l-am lăsat pe Mississippi s'o „exploateze”.

După ieșirea dela teză, Mississippi s'a lăudat că a făcut o teză pur și simplu formidabilă.

19 Noembrie

Examen oral!

Suntem introduși câte opt în serie. Majoritatea, în așteptarea chemării, răsfoiesc cărți de istorie și geografie. Ba unul — e învățător — recită transfigurată, spre uimirea celorlalți, nume de domni cu anii respectivi.

Prima serie a ieșit. Așadar ne vine rândul. Unii se interesează de „nervii” comisiei, alții vor să știe „cum întrebă: greu?” Eu nici nu vreau să aud.

Insfârșit suntem chemați. Impresie deosebită imi face chipul aceluiaș general, un moșneg simpatic căzut din cine știe ce împărăție de basm. Cu părul și mustațile ca de dată. Ochii lui blânzi și albaștri apar în deplin contrast cu asprimea plină de decorații a uniformei. Până-mi vine rândul să răspund, îl examinez cu o totală curiozitate.

Itinerar cazon

(Fragment din romanul în manuscris „T. T. R. 1934”)

de DAN BALTEANU

— D-voastră, domnule candidat, ce studii aveți?

— Sunt în al doilea an al facultății de litere și filosofie din București.

— Bun! Puteți să-mi spuneți ceva despre Mircea Cel Bătrân?

Gura imi turuie ca o morișcă.

— Mulțumesc, domnule candidat. Dar despre Mihai-Viteazul?

Aceiaș metodă. Spun, viața lui, fac câteva remarcă tactice asupra luptei de la Călugăreni, îl fixează în cadrul extern al politicii vremii și analizând pe scurt cauzele căderii sale, termin prin uciderea de pe câmpul Turdei.

— Foarte bine! Studiați istoria?

— Nu! Limba română!

— Bun!! Ia să-mi spuneți, domnule candidat, cum faceți ca să veniți dela Turnu-Severin până aici, la Bacău, cu trenul?

Sigur că mi-a venit în minte celebra hartă a Olteniei. Eziț puțin, luând aerul că gîndesc adănc.

— Imi spuneți orașele pe unde treceți și unde faceți legăturile! mă lămurăște blând și politicos generalul.

Nu știu ce-am spus. Rețin numai că generalul mi-a aprobat itinerarul până la Olt. Aici mi-am curmat brusc călătoria.

Cum să găsec soluția salvatoare?

— Iau vaporul până la Dunăre!

— Serios? Sunteți sigur că merg vapoare pe Olt?

— Nu-s vapoare?! Atunci iau o barcă!...

Comisia a nceput să rădă. Și — fi-rește — am zămbit și eu.

— Se pare că voți să glumiți, domnule candidat! Sau să ironizați! Se poate să spuneți asemenea nerozii?! Dv., student!!

— Domnule general, vă rog să credeți că n'am spus-o cu nicio intenție rea! Am încercat însă să nu contrazic amabilitatea dvs. printr'o tăcere stupidă.

— Adesea tăcerea e de aur!

— Știu, domnule general, dar câteodată nu-i chiar atât de nobilă!

— Camarade, ai prea multă poftă de vorbă! mă repede un maior cu o figură bismarck-iană. Domnule general, nu sunteți de părere că este de-ajuns?

— Sigur! Cu dumnealui am sfârșit.

— Căile de comunicații nu m'au interesat niciodată, fiindcă n'am avut bani ca să le cutreer. Și ceace ne-a dat școala...

— Haide tinere, nu te nîntide! Poți să ieși fără teorii! Că pe urmă...

Nu știu ce-a mai spus maiorul în urma mea, căci eu am făcut o „stînga impre” și-am ieșit.

Afară întălesc pe Ochiosu care măsoară cu pași rari, aleea din fața sălii de examinare. E singurul căruia mă mai pot destăinui.

— Ei, ce-ai făcut?

— Vax!! Ai știut vreodată că pe Olt merg vapoare?

— Ți-au spus ei asta?

— Nu! Le-am spus-o în schimb eu!

— Așa, ca o șuetă?

— Deloc! Le-am spus-o cu toată sinceritatea! Și tocmăi aici este tragedia. Ei au luat-o drept banc! Dar trebuia să le spun ceva, căci altfel mi s'a părut că dac'aș tăcea, aș fi stupid!

— Să vezi ce-o să fac eu! Numai de-aș intra odată!!

— Dacă spui prostii, te-ai ars!!

— Fii pe pace! Nu le spun nicio prostie. Răspund cuvințios la orice întrebare, dar le spun la urmă că nu pot rămâne la școală!

21 Noembrie...

Ni s'au împuținat simțitor rîndurile. Atmosfera companiei e din ce în ce mai mohorită. Peste toți plutește deopotrivă de apăsătoare toamna cu ploaia ei rece și monotonă, ca și mohorala cenușie ce se întinde — vîscoasă — pe pereți.

Cineva povestește o „chestie” dela examen.

— Ne-a dat la geografie „Oltenia, căi de comunicație”. Eu? Botă! am stat eu cîțva timp uităndu-mă în dreapta, în stînga, degeaba! Canci!

Și-atunci am scos o geografie pe masă. Locotenentul care ne supraveghia m'a

văzut, dar s'a făcut că nu mă vede. În carte însă nu exista harta Olteniei. Atunci m'am gîndit s'o fac pe naivul. Și când locotenentul trecu pe lângă mine, mă ridicai. „Domnule locotenent, mă iertați, dar cartea asta n'are căile de comunicație”. Locotenentul o ia, o răsfoiește și foarte serios imi spune „Mda! Ai dreptate. Să-ți dau eu una, cu tot ce-ți trebuie. Și spre uimirea mea, mi-aduce cartea. I-am mulțumit frumos, s'a uitat lung la mine și mi-a urat și succes!...

— O să vezi tu pe dracu'!.. Pune el șeaua pe tine!

Încă nu știu dacă voi rămâne aici. S'a făcut o listă cu toți aceia cari voesc să plece la regiment. M'am înscris și eu. Trebuie însă ca fiecare solicitant să aibă „motive serioase”!

Orele 2. Ochiosu și cu încă trei inși își fac bagajele. Plecarea lor mă intritează. Ochiosu în special, zămbind, se căsnește să facă din raniță un veritabil camion de mutat.

— Ce faceți, dom'le „în rezervă”? zeflemisește el.

— După cum vezi: stau și privesc împachetarea de panică a răcanilor. Când plecați?

— Păi dracu' știe! Poate că la 6 diseară! Tu?

— Nu știu! După masă cred că se alege!...

— Ce-aș rade să rămăi aici!

— Nu cobi, bufniță nefastă, că mă rog să se răstoarne trenul cu tine!

— Ehe! Fierul rău nu se prăpădește!

Și împachetează grăbit, punăndu-și toate lucrurile alandala.

Sunt trist. O tristețe care doare, care fărâmă. Imi răscolesc amintirile una câte una și nu găsec nimic ca să mă adune ca lângă un sân cald și să-mi încălzească gândurile. Plecarea lui Ochiosu, cu firea lui exuberantă, clocoțitoare de viață, a adăugat încă o verigă de amar chinutei mele firi. Și-apoi climatul ăsta ud al Bacăului, cu lumina asta tristă a zilei, nu-mi prieste deloc. Dimpotrivă, mă enervează în așa hal, încât imi face rău. Poate că și lipsa de activitate m'a adus în asemenea stare. Nici măcar nu pot citi. Rîndurile imi

fug, gândurile mi se risipesc și atenția imi luncă.

Stau lungit în pat, pe jumătate amorțit, căutînd să mă liberez de orice preocupare. Dar am ațipit... Cât voi fi rămas așa, nu știu; m'am simțit sgu-duit însă tîrziu de un camarad.

— Școală-te, că ne-a chemat căpitanul pentru susținerea motivelor!

Cu gura amară și amețit, m'am ridicat. Am și febră parcă! Nu mă simt bine deloc.

Cancelaria companiei e plină. Deabia reușesc să-mi fac loc. Căpitanul, pe care-l văd pentru întâia oară, ne privește pe sub ochelari, apoi ne face uitați. Un caporal îi dă mereu hîrtii la semnat dintr'un dosar apreciabil. Și-un sfert de oră incheiat tot semnează, în timp ce noi așteptăm, stînd când pe un picior, când pe altul. A terminat.

— Și-așa, flăcăilor, vreți s'o „roiți” dela școală! V'a băgat în cap asta toate bazaconiile pe care le-ați văzut săpate pretutindeni de înaintași dvs. Aveți noroc că domnul comandant al școlii e un om foarte cumsecade. Eu nu v'ăș dau drumul, mai ales că toți sunteți numai studenți!! Vă iau învățătorii și măslinari înaintea! Cum puteți explica dv. asta?

— Avem greulăți, d-le căpitan, exa-

mene, unii trăim din meditații!!...

— La examene vă dăm și noi drumul! Cât despre meditații, nu prea văd cum o să le țineți? Credeți că la regimamente este mai bine? O să vă frece mai mult ca noi. Faceți mare greșală, dar asta vă privește!

— Domnule căpitan, ne leagă interese familiare. Acolo, în orașul meu unde sunt cunoscut, am să-mi pot menține meditațiile și-am s'o pot ajuta pe maica-mea, în neputința de a trăi numai din pensia pe care o primește. Aici la școală mi-ar trebui și mie bani. De unde să-i iau?...

— Ehe, flăcăule, viața se trăiește nu numai cu bani, ci și cu sacrificii!!...

— Domnule căpitan, credeți-mă că dacă mă vedeți ajuns aci, tot prin sacrificii am ajuns. Și nu mi-e frică de ele. Dar a sosit vremea când și eu mă socot dator să ajut pe cei ce m'au ajutat. Aș fi putut fi un dispensat de armată, căci mamă-mea e văduvă și-singurul copil în stare s'o ajut, dar n'am voit... Tata a murit pe front...

— Ai dreptate! Dar nu uita, atât d-ta cât și camarazii d-tale că ati fost chemați aici nu de noi, ci de țară, că dacă părem a fi altfel decât lumea cealaltă, suntem obligați și noi de anumite legi. Cred că fiecare din dvs. sunteți formați trupește și sufletește, ca să vă dați seama de realitatea lucrurilor. Nu e cazul să vă fac eu acum teorii și parateorii. Ne-am pierde reciproc timpul! Nu? Cumpăniți deci fiecare, întrebați-vă cugetele și-apoi dați-mi răspunsul. Renunț la înșurubirea de motive, dintr'o explicabilă atitudine: câte motive, atâtea pretexte și tot atâtea minciuni, nu? Să fim sinceri!!

Simt că o șovăială mi-a luncat în suflet. Toți încearcă aceiaș stare. Eu totuși trebuie să plec. Orașul acesta cu ploile lui, cu amăgirile lui, cu îmbăcseala lui, mă vor dărâma definitiv.

Printre ceilalți a început forfota. Fiecare își întreabă vecinul ce-are de gînd să facă.

— Ei, v'ați gîndit?

— Și n'cepe să ne n'trebe pe rând. Șase din noi ne-au trădat: rămân la școală.

— D-ta?

— Domnule căpitan, nu pot rămâne!

Vă rog să nu mă întrebați de ce, căci n'aș avea ce să vă spun!

— Crezi d-ta c'ai s'o duci mai bine la Bălți?

— Nu cred nimic, d-le căpitan! Nu alerg după „mai bine”. Ceace însă simt puternic, e că nu pot rămâne aici!!

— Dacă nu poți rămâne, să te duci acolo, camarade. Imi pare rău însă, că despre d-ta aveam referințe bune.

Când am ieșit din cancelarie cu aprobarea dată, încerc o nouă părere de rău. Aceea că plec! Măine după masă, singur, cu tot calabălăcul în spate, voi ieși pe poarta cazarmii... Va ploua tot ca și azi. Nu voi avea bani mai mulți decât azi și va trebui să mă duc la gară pe jos, prin ploaie. Ciudat mai sunt! Nemulțumit veșnic, nu știu ce vreau, ce nădăjduiesc, ce mai pot cere încă vieții?! Unde am să ajung?!

Nu mai este nici pic de entuziasm în companie. Majoritatea scriu. Seriu acasă, la prieteni, la prietene!! Eu? N'am de ce să scriu, n'am cum scrie! Acasă voi scrie deabia atunci când voi avea o adresă exactă. Până atunci sunt călător! Cel puțin dacă mi se va sfârși acolo călătoria...

Încep să-mi împachetez catrafusele, încet!...

22 Noembrie

Deșteptarea la cinci jumătate. Ofițerii sunt toți în păr. Spălare în lavabo, sub supraveghiere. Incolonarea! Apelul. Când mi-aud numele strigat, răspund fără convingere, de parcă n'aș fi eu. Ofițerul imi face semn să ies din front. Smeu mă privește cu ochii mari.

— Cum Pleci?

— Da' ce-o să fac? N'aveți destui?

— Să știți că faci rău!!...

— Niciodată n'am știut să fac bine!

— Păi... Lidia?

— Lidia? Un fapt divers! Divers ca și mine, ca și d-ta!

— Se vede treaba că ești pe dos, astăzi.

Dă din cap sceptic, în timp ce îl măsoară, distant. Camarazii ceilalți sunt depășiiți de zelul ofițerilor, care-au început să-și ia rolul în serios. Sunt duși la magazie de unde câte unul vine cu brațele pline de boarfe. E un caraghios-lăc să-i vezi cum nici unul nu se pricepe să-și lege moletierele. Iată-l și pe Mississippi, rîzînd cu o gură de tîmp.

— Văzuși, frate Botene că te-am scăpat?

— Cum?

— Cum? Mai și n'trebi? Ar trebui să-mi mulțumești! Să faci cinste!

— Ești nebun, mă? Pe ce chestie să-ți fac cinste?

— Uite-așa, că merit! Dacă nu eram eu, rămânea la școală!

— Fugi mă, prostănacule! Tu și salvatorul meu! Vax!!

El rade, cu o gură până la urechi, cu brațele pline de „efecte” militare.

E o întrebă halima cu băieții care se admiră reciproc în „haine nemțești”. Unii s'au și apucat să-și coasă nasturii lipsă. Mississippi, după ce s'a echipat, s'a și apucat de negustorie: coase nasturii cu 1 leu bucată. Până la prînz toată compania s'a metamorfozat corupt. Intre ei fac disonanță.

Un ofițer pe care nu l'am mai văzut până acum, se plimbă prin companie, fumînd. Privește pe fiecare în parte, de sus. Ajuns în dreptul meu, se oprește întrebător.

— Dar d-ta ce-mi stai ca un fante de pică? Ce nu mi te îmbraci? Așteplă muzică? Ori ți se pare urată haina militară!

— Nici una, nici alta! Aștept însă foaia de drum ca să plec!

— Păi du-te și-așteaptă pe sală. Aici nu mai ai ce căuta!

— Credeam că mai pot sta cu camarazii mei!

— Dacă ți-ai fi iubit camarazii, ai fi rămas cu ei! Haide, fii bun și ieși. Chiulangii n'au ce căuta aici!

— Dar n'aveți nici un drept să mă faceți chilangiu!

Ofițerul s'a răsucit, a svîrlit țigarea, m'a privit de jos în sus, s'a apropiat vîrîndu-mi-se până sub nas și privindu-mă printre gene, mi-a spus restit:

— Să nu fii îndrășnet, că pe urmă ne luăm de păr! Și imediat să ieși de aici! Executarea!

— Mi-a spus d-l sublocotenent Smeu să-l aștept aici!

— Da' ce-ai d-ta cu el?

— Nimic! Mi-a fost coleg de liceu. Subit, sublocotenentul s'a îmbunătă.

— În orice caz, puteai răspunde mai frumos!

Mă pregătesc să ies...

— Unde te duci?

— Afară! Nu mi-ați spus așa?

— Poți să rămăi!!...

— E prea tîrziu ca să mai pot rămâne!!

Mi-am luat calabălăcul și-am ieșit.

Peste o jumătate de ceas luam foaia de drum și singur, prin ploaie și noroi, petrecut de privirile camarazilor, am ieșit pe poarta cazarmii, sfîrșind astfel un prim capitol din viața de militar: școala pregătitoare de ofițeri în rezervă. Tentativa de a mă face ofițer în rezervă o făcusem eu să eșuiez. Și eram oarecum mulțumit. De n'ar fi ploaia asta mărunță și ziua asta cu nori groși și cu lumină bolnavă, aș fi vesel. Dar ce să-i faci? Orașul lui Bacovia nu se desminte nici când nu mai înseamnă un pretext pentru poezie!...

COSTACHE NEGRUZZI

(Urmare din pag. 3-a)

DAR MAI CU SEAMA OM DE LITERE

La Costache Negruzzi, gustul pentru literatură nu era produsul unei educații stăruitoare, ci rezultatul unei chemări simțite de timpuriu, încă din școala grecească a lui Kiriak, crescută în cea românească dela Socola și desăvîrșită la contactul cu Petru Maior.

Deacea el se afundă în cronici, cercetă literaturile străine și legă prietenii literare nu ca să facă față unei boerii moștenite, care s'ar fi simțit obligată să cocheteze cu cultura, dar să se realizeze el însuși, ca om de cultură.

Amorezat de Dumas, își întitulează prima lui carte „Păcatele tinereților”, ca pe una dintre ale acestuia, făcînd din ea un almanach în care își prezintă toate aspectele talentului său multiplu și întreg portativul erudiției lui istorice, științifice și literare îmbrăcate însă atât de frumos în

limbă, cizelate atât de minunat în stil, încât nu poți cunoaște dacă autorul lor a vrut să te instruiască prin cunoștințe, sau mai de grabă să te încante prin arta lui.

În „Păcatele tinereților”, Negruzzi construiește cu amintiri din junețe, cu fragmente istorice și cu scrisori către prieteni, o carte în care eseurile despre limbă, filosofie și proverb stau alături cu povestea în versuri a lui Ștefan cel Mare, cu admirabilul Alexandru Lăpușneanu, cu legenda lui Sobieski și cu „Zoe”.

Volumul acesta îi consacră numele de scriitor și-i atrage prietenia unor oameni cu reputație ca Vasile Alecsandri, Bariș, Heliade Rădulescu și Donici, cu cari poartă o intensă corespondență.

Neprețind sau neîntrînd în vederile lui cartea cu subiect unitar, pe care dealfel o cunoștea dela marii scriitori contemporani, Costache Negruzzi face să apară în aceeaș manieră ca și primul, al

doilea volum unde, pe lângă poezii originale, în-tălnim traduceri răzlete din poemele în proză ale lui Thomas Moor și versuri din Hugo.

Excepție au făcut cele două comedioare „vodeviluri”: „Cărlănuț” și „Muza dela Burdujeni” pe care le-a publicat cu dramele „Maria Tudor” și „Angelo” de Hugo, față de care avea o admirație deosebită.

Toată opera lui e destul de redusă pentru un om care moare la șazeci de ani, dar principiul după care lucra ne dovedește că era un scriitor în ade-văratul înțeles al cuvîntului, că era preocupat de frază, de conținut, de extindere. El spunea adesea: decât o erghelie tătărăscă mai bine un armăsar arăpesc decât o câmpie de măcieși mai bine untrandafir. Era, cu alte cuvinte, sfatul unui mare literat de astăzi: dacă ai apucat a scrie fără să gîndești, distruge; dac'ai apucat a gîndi fără să scrii, nu te pripzi s'o faci, nu e totdeauna necesar.

DELA ROSTURILE LUMEȘTI, LA CELE DUMNEZEȘTI

La Trifeștii-Vechi se putea trăi simplu și economic, se putea citi în strană și îngrijii de gospodărie fără riscul de a fi bîrfit și luat peste picior

de filfizonii cari începuseră a se întoarce de prin străinătăți, cu aer disprețuitor de atotștiutori. Patru ani de zile administrase în cabinetul Kogălniceanu, în mod cu totul gratuit, Eforia spitalelor Spiridoniei din Iași. Munca îl obosise. Reformele lui Cuza, deși le admitea, le găsea pripite. Toate acestea îl făcuseră să se retragă la conac, unde își petrecea orele de după amiază răsfoind colecțiile din „Dacia literară” și „Propășirea” la care colaborase.

Îngrijăndu-se îndeaproape de biserica zid

Cronica dramatică

de VICTOR POPESCU

TEATRUL VOLTA BUZEȘTI: „AI CUI SUNT PANTALONI”, ADAPTARE DE SERGIU MILORIAN

După toate probabilitățile, premiera dela Volta Buzeshți este ultima din stagiunea de vară. Cele două comedii de succes dela Comedia și Colos vor ține afișul, cu siguranță, îndelungă vreme, iar farsa „Ți-a făcut cu ochiul” dela teatrul Vesel, fără a fi deosebit de interesantă, are destule elemente spre a distra publicul.

Teatrul Natafița Pavelescu inferior.

interesantă. Nu-și desminte talentul. Cățușa Elvass a conturat rolul cu mult temperament. Bruno, oarecum, nepriceput. N. Gărdescu, ca întotdeauna. E obositor un gen care nu se schimbă nici odată! Mai deosebită Virginia Romanowski, în travesti a adus puțină învioreare. Talentul ei ar fi cerut poate, cu preferință, un rol feminin.

Muzica d-lui Fieraru, ritm de bălcicu.

GRĂDINA „IZBÎNDA”:
„IZBÎNDA 1939”

Lume multă și entuziasată aplaudă frenetic, seară de seară, reprezentarea celor 60 de tablouri din grădina

mâne atunci dintr'o revistă?...
Afară de Nutzi Pantazi, plină de temperament, vioaie, artistă desăvârșită, și d. Nicolaide, cu o vervă remarcabilă, ceilalți interpreți inexistenți. Să nu spunem că disprețuiesc publicul!

Muzica este semnată, printre alții, și de d. Ion Vasilescu. Are părți bune. O serenadă plăcută. Celelalte, mai slabe. Dar ceace ne permi-

de ordine, ca o construcție par'că de forme dantești cu arhitectura aproape revelată a lumii, iată ce aspiră, iată ce isbutește să fie toată ființa lui în care orărea desordinei pare să murmure un vers etern de Mistral:

Que tout ce qui est laid se cache.

Amintiri despre Charles Maurras... L-am mai văzut de multe ori — fiindcă, desigur, îl căutam! Și chiar în ziua aceea, în ziua lui Mistral, la banchetul dela Saint-Rémy, în timp ce eram siliți să pronunț un foarte palid discours, el îmi luă din mână foile de pe care citiam — abominabil scris! — și pe care eu resistam să le dau! Iar când rândul lui a fost să vorbească — acest ultim cuvânt el l-a cedat lui Mistral...

— Je ne peux pas parler de Mistral... parce que je l'aime!

Și a spus numai invocția din Calendal...

Dar cine ar fi știut să-l privească bine atunci, să audă glasul acela care tremura de mari depărtări, ar fi putut să simtă probabil cum toate puterile morții erau par'că miraculos suprimate, cum poetul celebrat din lumea stinsă a morților, și amesteca totuși răsufierea cu noi, era acolo atât de prezent și viu! În acest fel l-am cunoscut pe Maurras... Aș mai vrea să-vi arăt la orele de seară în micul restaurant de lângă Vieux Colombier, cu o mână servindu-se și cu cealaltă răsfoind un teanc imens de ziare și cărți, care acoperă totul... Să-l evoc poate în marile reuniuni de Acțiune franceză, în care mii de adolescenți îl sărbătoreau ca o apariție aproape religioasă și sorb cuvântul lui, cu ardore!

„Convorbiri literare”

Venerabila revistă „Convorbiri literare”, care în anii din urmă nu mai isbutea să se mențină în pasul noilor preocupări ale scriitorilor români din epoca următoare războiului, tinde să-și recapete, sub noua conducere a domnului I. E. Torouțiu, odată cu prestigiuul neegalat de odinioară, în publicistica noastră, și rolul de îndrumătoare a sforțurilor de creație în literatura originală, a celor mai tineri condeeri, cu deosebire.

O revistă literară care nu participă activ la frământările contemporaneității și nu oglindește în vreun fel, fie chiar critic, conștiința și starea în care se găsec, ele sunt hibride, fără coeziune. Textele d-lui Nicolaide, spirituale. Restul, umplutură în mare parte. Și revista are succes. Când teatrul Național reprezintă anumite piese, să ne mai mirăm?

Sub conducerea d-lui I. E. Torouțiu, „Convorbiri literare” și-au deschis paginile făcând dovada unei largi înțelegeri, — tuturor celor cari însușiți de un duh al neastâmpărului și de îndemnul către afirmația și expresia personală, au avut sau au ceva de spus în literatură. Ultimul număr apărut (pe luna Mai 1939) este o admirabilă mătură care revizită „Convorbiri literare” se află pe drumul cel bun, pe care urmându-l nu va întârzia să-și redobândească autoritatea de altădată. Insemnăm numai, din numărul acesta, colaborările pline de prestigiu sau de incontestabil interes literar, al d-lor I. E. Torouțiu, Th. Capidan, G. Murnu, Ion Pillat, Radu Gyr, Alexandru Marcu, Coca Farago, Teodor Al. Munteanu, Teofil Lianu, Ovid Calodiniu, Aurel Chișescu, ș. a.

Lulu Nicolau

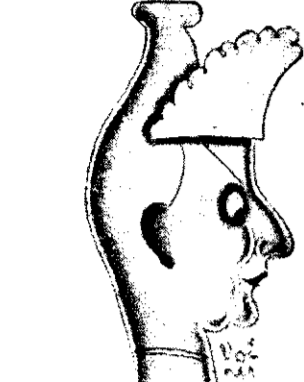
tem să observăm, este pe deoparte lipsa de instrumentație. Se cântă jazz, cu o orchestră obișnuită, în majoritate instrumente de coarde — și lipsa de tehnică a aces-

Flory Cărbuneanu

tui gen. Toți cei cari au scris muzica nu cunosc regulile de armonie. Grație acestei cunoștințe ar fi putut încheia arile. În starea în care se găsec, ele sunt hibride, fără coeziune.

Textele d-lui Nicolaide, spirituale. Restul, umplutură în mare parte. Și revista are succes. Când teatrul Național reprezintă anumite piese, să ne mai mirăm?

Marilena Bodescu

In ceace privește revista „Izbânda 1939”, nemeșita aluente de lume, care dovedește în fond lipsa totală de gust și de pricepere pentru genul revistă, la noi în țară, înseamnă desigur, șansele unei lungi existențe.

Comedia prezentată de d-nul Sergiu Milorian este oarecum insignifiantă. O temă foarte comună și banală. Un soț infidel, pentru a înșela vigilenta soției, simulează cu regularitate pasiunea vânătoarei, plecând deacasă în fiecare săptămână. Bineînțeles, spre a încheia conflictul, soția află de aceste escapade, însă tocmai când se

Izbânda. Și totuși este o mare greșeală. Probabil că publicul care disprețuiește înscenările serioase de teatru, este tot pe atât de nepriceput și în ceace privește un spectacol de pură fantezie.

Virginia Popescu

Revista Izbânda are trei cusururi: interpretarea, muzica și spiritul. Și ne putem întreba ce mai ră-

noapte bună dela ea, se retrage la vreo cinci stânjeni de acolo, face foc și se culcă și doarme cu bolnavul peste noapte. Dimineața, în revărsatul zorilor, se scoală descântătoare împreună cu bolnavul și, ducându-se iar la mătrăgună, îi zice: „Bună dimineața, mamă mătrăgună, doamnă bună!” și iar începe să descante ca și seara, schimbând însă unele cuvinte, căci în loc de: „du-te umbilă, caută și adu leacul...” zice: „dus-te-ai, umbilă-ai, căutat-ai și adus-ai leacul și pusu-l-ai aci în pahar spre a leui acest pahar”, bolnavul gustă apoi din pahar iar descântătoare îi toarnă toată apa în cap și unge după aceasta cu mierea pe bolnav, îi leagă arniciul cu banul de argint la gât, îl îmbracă cu cămașa cea nouă și apoi pleacă cu el acasă. Înainte de a pleca, mulțumește mătrăgunii, îi urează sănătate și o preamărește⁽³¹⁾.

Mătrăguna⁽³²⁾ se culege și pentru vindecarea unor anumite boli precise. În comuna Doftana (Târgul-Ocna), mătrăguna se întrebuințează contra durerii de picioare, mâini, dureri de șale, frigurii, etc. Buruiana e culesă, însă, cu același ritual ca și când ar fi culesă pentru vrăjă. Buruienle se fierb într'o oală neîncepută și înainte de a i se da să bea bolnavului, acesta e legat, căci după ce inghite din acea licoare, inebunește. Bolnavul e spălat

Culegerea mătrăgunii

(Urmare din pag. 1-a)

pe tot corpul cu zeamă de mătrăgună, și i se dă să bea trei lingurițe din licoare. Aceasta se repetă de 3 ori pe zi, în 3 zile consecutive. În acest timp, nu se dă bolnavului să mănânce ceapă crudă 3 zile, și nu i se dă să bea rachiu 2 săptămâni și vin 6 săptămâni. Lapte dulce și alte mâncăruri dulci nu trebuie să mănânce măcar 4 săptămâni. În tot acest timp, bolnavul trebuie să fie foarte curat ținut⁽³³⁾.

În Moldova, cu mătrăgună și alte buruieni se descântă de lipitură, iar cu frunze de mătrăgună aprinse se vindecă tusea⁽³⁴⁾.

În alte locuri, frunzele de mătrăgună se întrebuințează drept cataplasme la abcese și contra hidrofobiei la om și la vite. Cei care au frigurii, se leagă cu ea la cap și, de multe ori se vindecă. „Atâta e rău că acest medicament cam inebunește pe cei ce-l întrebuințează, dar nu după mult timp această neplăcere dispare⁽³⁵⁾”. Mătrăguna se dă ca medicament și împotriva durerilor de măsele⁽³⁶⁾. În Basarabia, frunzele de mătrăgună se folosesc contra bubelor⁽³⁷⁾. Este însă foarte probabil că în Basarabia, ca și în alte provincii românești, rolul

medicinal al mătrăgunii (*Atropa belladonna*) este luat de mutătoare (*Bryonia dioica*). Planta aceasta din urmă este foarte adeseori folosită în medicina populară basarabeană. Pe valea Nistrului de Jos, mătrăguna e bună contra viermilor la vite. Se pun frunze pisate deadreptul pe răni⁽³⁸⁾.

(22) AFAR, ms. 799, f. 8—10, comuna Moisa-Boroaia, jud. Baia; informatoare Baba Ciocănoaia (91 ani; 1935).

(23) AFAR, ms. 169, f. 2—3, culcuș de Vasile Tămășaru, învățător (1931). Informația aceasta e destul de suspectă. Nu se precizează numele informatorului și spune că la culesul mătrăgunii pot merge un tânăr cu o tânăra, sau mai mulți, fără să amintească „baba”, se afirmă că mătrăguna este lovită cu bățul, tărită pe pământ, etc. — amănunt pe care nu-l mai întâlnim nicăieri. Injurăturile, bătaia și gesturile grotesti, indispensabile unei vrăji „pentru rău” — se schimbă între culegătoare; mătrăguna, însă, rămâne tot atât de respectată și de periculoasă, și nimeni, după câte știm, nu îndrăznește a se atinge de ea decât cu venerație.

(24) AFAR, ms. 773, f. 20, comuna Boroaia, jud. Baia; informatoare, Maria Dănilă (1935).

(25) Credință din comuna Dobrița, piașa Vulcan, jud. Gorj, citată de Gorovei și M. Lupescu, *Botanica poporului român*, p. 78.

(26) Ibid. p. 78

(27) De însemnătatea botanicii românești, în revista „Familia”, an X (Buda-Pesta, 1874) p. 511 sg. Pasajul pe care îl cităm a fost deseori reprodus; cf. I. A. Candrea, *iarba Farelilor* (Bucureștu, 1928), p. 53—54.

(28) Fără îndoială, e vorba de o „oală neîncepută”. Manguica „moderată” descriere ritualului.

(29) Descântecul a fost admirabil tradus în limba franceză de către a-ra Maria Holban, *Incantations* (Paris-Bucureștu, 1937), p. 98, note.

(30) Forma descântecului este prea literară ca să nu fie suspectă. Manguica scria pe timpul când folkloriștii amatori colaborau senini cu „geniul popular”. S-ar putea totuși ca Manguica să fi auzit descântecul acesta, sub o formă apropiată, dela cineva care să fi suferit influențe „culte”.

(31) „Familia”, vol. X, p. 540—541.

(32) Să nu uităm, însă, că numele acesta este dat de români la mai multe specii botanice.

(33) „Apărătorul Sănătății”, an. II, p. 201; citat de A. Gorovei și M. Lupescu, *Botanica poporului român*, p. 78—79.

(34) Ibid. p. 81.

(35) Dr. N. Leon, *Istoria naturală medicală a poporului român* (Bucureștu, 1903, Analele Academiei Române, Seria II, L. XXV), p. 50.

(36) Ibidem.

(37) Alexei A. Arvat, *Plantele medicinale și medicina populară la Nișcani* („Buletinul Institutului Social Român din Basarabia”, I, 1937, Chișinău, p. 69—124), p. 87.

(38) P. V. Ștefanuț, *Cercetări folklorice pe valea Nistrului de Jos* („Anuarul Arhivei de Folklor”, IV, Bucureștu, 1937, p. 31—226) p. 213.

MIRCEA ELIADE

Ultima vizită i-am făcut-o la redacție, cu puțin înainte de a pleca din Paris. Par'că socotind că nu mă răsplătise în de-ajuns, mi-a trimis deopotrivă prima fasciculă apărută, și celelalte pe urmă, din această uriașă sinteză care este Dictionnaire politique et critique. Pe prima pagină am regăsit generositatea lui excesivă, prețiosul lui autograf... Să-i mulțumesc — n'ar fi fost cu puțință!

— Ça vous a fait plaisir? Je suis content... și a îndreptat discuția spre alt orizont, de mai puține conveniențe... Mi-a vorbit mai ales de o anumită familie latină, de sensurile ei, pe care aș vrea să spun că Maurras le vede altfel decât un conducător politic de azi!

Acolo, în vastul birou din rue du Boccador, concentratele lui reflecții pare că stau de veghe. Norme, principii, măsuri, ai sentimentalul că se regăsec tremurând aproape, de mari așteptări sfârșite, în misterul surprins și mirat al concepției, când Maurras obține acele triumfuri ale spiritului care la el se confundă cu toate elementele, — sensibile și pe care nu le simțim, — cu natura însăși a lucrurilor.

Mă uit în urmă puțin... Pașii mei au trecut pe acolo! Urmele lor sunt acoperite demult. Imi știu numele pierdut, acum, definitiv — și uitat... Nu e decât justiție. Dar imi este milă puțin de atâți nerozi cari se pot mira că numele lui Charles Maurras revine totuși subit condeiiu meu atata de des!

Ceva subsistă, într'adevăr! Sunt aceste minute de care vorbiam, pe care am încercat să le spun — și care, iată, n'ar putea să dispară...

A Monsieur Thomas Vladescu, de l'expression de L'ph vint gratitude intellectual e venant de L'ph vint, L'Zy

„Domnului Toma Vladescu, cu expresiunea celei mai vii grațitudinii intelectuale și personale. Homagiul autorului, — Charles Maurras”.

(Dedicația cu care Charles Maurras a oferit d-lui Toma Vladescu volumul „Caster judiciaire d'Aristide Briand”).

Simt prezența lor, decăteori gravele inclinări ale inimii înceacă cele mai fericite ascensiuni! Decăteori, mai ales, când atât drum pe care mergem îl simt prea greu și închis, eu imi spun ca altădată aceleași versuri care respiră, care mă lasă să uit, care consolează și care repară...

Le vent vif a cueilli la verveine et la menthe Pour nous envelopper des charités du Sort. Ami, nous raisonnons de l'humaine tourmente Comme deux matelots qui reviennent au port.

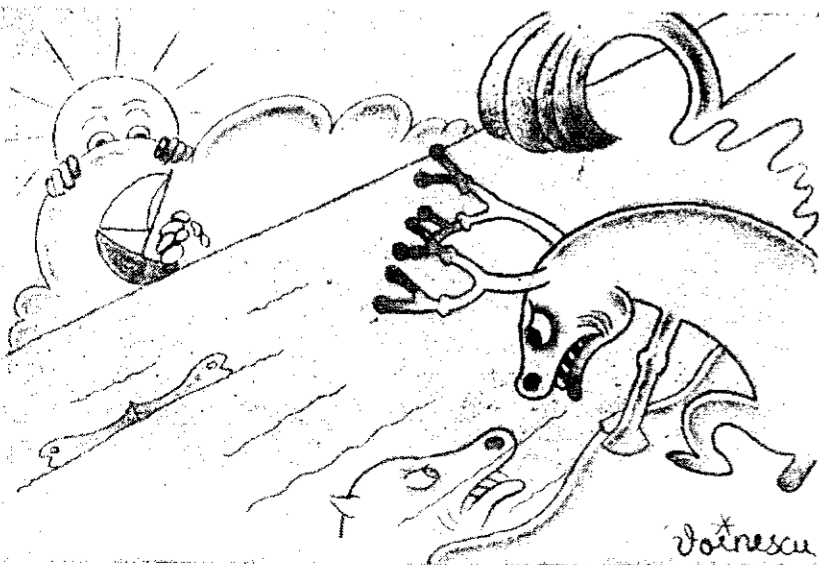
„Ami?... Acest „AMI” — ideal —, de care în aceste reflecții mă însoțesc, cum s'ar chema altfel pentru mine decât Charles Maurras?

TOMA VLADESCO

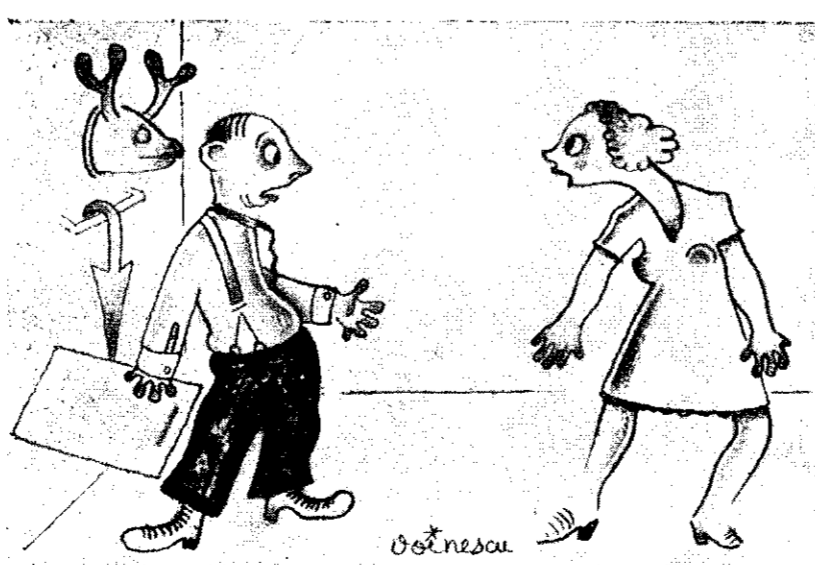
PRIMA INTÂMPLARE CU COARNE

O CHESTIE DE PERSPECTIVA CAVALIERĂ, SAU

DIN VREMEA UNOR ANUMITE CENTURI

Cerbul (care nu-și mai vede coarnezle): — Iar mă inseală!

Inspăimântătoare viziune a unei femei infidele...

Doamna (care a găsit la Domnul niste chei): — Și mai susții că nu mă înșeli?

Cronica mărunță

„OAMENI DE ISPRAVA“

cartea de ardelene și ante-betice amintiri semnata de d. A. P. Bănuț, a fost un încântător prilej pentru a ne imagina un timp pitoresc iremediabil dus. Cunoscător, ca puțin alții, al sufletului și al vremurilor acelea, d. Bănuț a isbit să pună înaintea lectorului o frescă din cele mai romantice și mai frumoase. Identificat complet cu viața culturală a Ardealului care a fost, domniau A. P. Bănuț este unul din cronicarii cei mai indicați ai trecutului nostru.

Îi suntem recunoscători pentru figurile „oamenilor de ispravă“ pe care le evocă, mai ales că nume ca: Alexandru Bogdan, Augustin Bunea, Aron Pumnul, Aurel Vlaicu, dr. Ioan Urban Iarnik sau G. Șorban, sunt grații pentru orice inimă care-și rădăcina din pământul Ardealului. Stilul de povestitor viu, melancolic de poet și regrete autentice umane, se împletesc armonios și duos. Iată dar de ce îndemnăm pe cetitorii noștri, care căde-cât mai iubesc „cele trecute vremi“, să se apropie cu sufletul deschis de evocările paginilor ale „Oamenilor de ispravă“.

PENTRU SBUCCIMATELE VREMI

pe care cu toții le trăim, aducere aminte ale d-lui Nuși Tulliu, din „Dămandarea“ nr. 25-26, sunt un document prețios și actual, oarecum. „Spiru Budu“, sunt pagini de un sguđuitor tragism, nu atât prin „firul povestirii“, cât prin halucinantele evocări, prin tragicele sbateri dintr-o Albanie în plin foc. Mai mult ca oricând, astăzi, literatura de acest gen este grațioasă.

MARELE NIETZSCHE

despre care am mai scris în câteva rânduri și despre care toate cuvintele ni se par neînăpătoare, va face azi obiectul citatelor estivate pe care le-am inaugurat în numărul trecut al revistei noastre. Nu știu încă intrucât spusese lui Wilde au preocupat pe lectorii noștri, dar ne place să credem că destule cetitoare și tot atât cetitori, la mare sau la munte, au zăbovit măcar o clipă sau două pe marginea acelor frânturi, între amor și reflecție, și se pare că există relații destul de logice. Toamă deaceia vom purcede la transcrierea câtorva fragmente din „Jenseits vom Gut und Böse“. Să ascuțim: „In răzburare și în amor, femeia e mai barbară decât bărbatul“. Sau: „Femeia învață să urască pe măsură ce se desvătă să încante“. Mai la vale: „Unde nu e vorba de amor sau ură, femeia își joacă rolul medicului“. Or: „Ce se face din dragoste, trece totdeauna dincolo de bine și rău“. Sau, în

cele din urmă, acest gând: „Din vechi: nuvele florentine, despre aceasta din viață: buona femmina e mala femmina vuol bastone. Sacchetti Nov. 68“. Bună domnișoară, dacă mă celești, prin mine Nietzsche te invită să te izolezi o clipă!

TRAIAN CHELARU

poetul talentat și prețuit lucrează atent la câteva cărți de poezie și gând. Așteptăm cu multă bucurie noile slove ale aceluia ce a scris „Aur vechi“, „Exod“, „Zaruri“ și atâtea alte cărți pline de un luminos avânt tânăr. Încă un motiv pentru acribdarea cu care pândim toamna.

„REVISTA SCRITOARELOR“

și scriitorilor români“ pe Iulie—August 1938 aduce felurite colaboreări strâne de truda poetului Teodor Scardat. Vom remarcă o strofă delicată semnata Adelina I. Cărdel:

„Și culcă ciprii umbra de taină și răcoare
„Intretinând aleea de fragede
„Amurgul, darnic, svârle
pe umeri de cupole
„Hlamida de corală, fesuță nă
fir de soare“.

Frumoase și clare armonii, în rest, d-nii I. Petrović, Ion Molea, I. Masoff și Sabin Velican. Cronica revistei și micile însemnări sunt bine puse la punct. Revista trece, din nou, printr-o epocă mai norocoasă!

REVISTA „PONTICE“

și urmează apariția cu aceeași regularitate și cu un bogat sumar. D. rezident regal N. Ottescu a strâns în jurul d-sale un frumos mănunchi de intelectuali, care animă provincia de pe litoral. În caetui pe Mai, găsim câteva interesante aduceri aminte despre activitatea politică a poetului Ioan Neitescu, semnate de d. Al. Alecu. D-nii Em. Bucuța, L. S. Belcin, Al. Gherghel și Ion Lolu semnează în restul revistei. Din poemul „Covorul rugii mele“ semnata de d. George Gregorian, vom desprinde două strofe de pure esențe lirice:

„Covorul rugii mele pentru cale
„Pășii de suflet Ți-l aștern
Părinte,
„In casa mea de umbră și cuvinte
„Să calci ca pe azururile Tele

„Covorul rugii mele din fășii
„Cu floare și cu ramuri e mpletit,
Pe-aroma lui să nărzăii aromit
„Și'n casa mea la Tine să Te știi!“

„Pontice“ isbuțeste, din clipa apariției, să fie una din cele mai de frunte reviste ale muncitorilor noastre provincii culturale.

DIN INTAIA CARTE

a fratelui nostru care ne-a părăsit atât de timpuriu, George Petcu, transcriem acest miniatură poem plin de avânt și sevă:
„O primăvară beată
„De chiotul durerii.
„Vuesc bucăți de besnd
„In sângele astral
„Și înfloresc imperii
„Sub mările de alge,
„In despletirea nouă
„De clopot boreal!“

Poesia se numește „19 ani“ și face parte din „Tămăciri din mine“, apărută în 1936. George Petcu, tu trăiești printre noi!

IN ULTIMUL NUMAR (28)

al interesantei reviste „Jurnalul literar“, care costă cinci lei, colaborează publiciști: Violet Alecu, G. Ivașcu, Leo Ceza, Nestor Ignat, G. D. Loghin și alții. Nostrogamus (?) scrie textual: Ca să dormi bine, așază-te așa încât să stai cu capul la Nord, altfel spiritele rele vine să-ți turbure somnul“. Se vede treaba că redactorii „Jurnalului“ doarme cu capul la Sud!

TANARUL AED

Traian Lalescu, autor al „Luminii triste“, carte pe care cititoarele au cumpărat-o cu îndărijire, migăiește un nou volum de poeme; vesele ne bucură și de-aici o aruncăm celor zece mii de cetitoare-cumpărătoare ale poetului. Titlul nefind încă definitiv fixat, curiozitatea sexului slab este pusă la o grea încercare. De îndată ce o vom afla, vom da alarma!

PERLE

Intr-o bună revistă, al cărei titlu preferăm să nu-l scriem azi, găsim perle stilistice de felul următor: „...când l-am văzut la tribuna aulei pe bătrânul octogenar, am avut impresia...“. Va să zică „bătrânul octogenar“ se încadrează perfect în acele „identități revoluționare de asemenea“ pe care le remarcăm tot aici, acum câțva timp. Să nu creadă cetitorii noștri că autorul e unul și același; sunt doi. Bogata lor expresie literară, se completează de minune.

DOMNII AUTORI ȘI EDITORI

care doresc ca lucrările lor să fie discutate sau anunțate în coloanele acestei, sunt rugați să trimită câte-un exemplar și pe adresa: Ștefan Brașu str. Dr. Bailescu nr. 9, Brașov, tot pe timpul vacanței. Aceasta, fiindcă dorim să menținem cadrul viu și informativ al rubricii noastre și în lunile de vară.

ȘTEFAN BACU

Ispășiri

(Urmare din pag. 5-a)

mă tem de egoismul tău și îți mărturisesc, Torry, din toată inima, cum însuși Verei nu l-am mărturisit, că m'aș simți stîngher și slab fără ea. Vera a ajuns să însemne pentru mine mai mult decât Ți-ai putea închipui tu! Când suntem împreună, grația piină de farmec și toate insinuirile ei calde și atât de feminine îmi dau elanuri noi care mă înspăimântă și o poftă de viață cum nu-mi mai amintesc să fi avut de mult. Uite, acum încep să pricep originea temerei aceleia nelămurite, pe care îmi spunea că i-o înșuflă aerul tău iscoditor. Femeile intuese lucrurile mult mai bine decât noi, bărbații. Dar, Torry, nu trebuie să mă înțelegi greșit; Vera nu are nimic cu tine, pentru că o femeie ca ea nu e în stare să urască pe cineva. I-am explicat că se înșală și că prietenia noastră e mai presus de orice îndoielă. Să fi văzut ce mină de zolăta a avut atunci și cât m'a rugat să nu-ți amintesc niciun cuvânt despre incidentul ăsta, pe care, în nemărginita ei bunătate n'a știut cum să-l mai pună pe socoteala naivității ei.

M'am întrebat dacă insistența mea ar fi avut sens. Îndrăgostii, cași bolnavii mintali, au idei fixe și orice tentativă de a-i scoate din părțile lor, este aventuroasă și copilărească. Din clipa aceea m'am mărginit să observ desfășurarea fenomenului pe care, oricât pătrundere aș fi avut, n'aș fi avut curajul să mi-l închipui atât de tragic precum s'a arătat să fie.

Multă vreme n'am mai avut nicio veste de la Marc. Dragostea îl făcuse mai puțin sociabil și-l depărtase de mine. Îmi spuneam, și ipocritize, că prietenia este o vorbă goală, o conveniență cași celelalte, în care crezi până ce viața îi smulge masca sincerității, care nu-i aparține. Mai târziu, când am analizat situația mai obiectiv, am rămas uimit de ușurința cu care judecăm lucrurile atunci, dar nu știu dacă egoismul meu ar fi putut, în împrejurările acelea, să găsească altă modalitate care să-mi explice, mulțumitor, tăcerea în care se învâluise Marc. Nicio scrisoare, niciun telefon. Eram revoltat de abinele că mă ulase și că preferase să sacrifice iubirii lui pentru Vera o prietenie de care ne legau amintiri, poste care nu se trece ușor.

Cât de depărtate mi se păreau

escapadele noastre și ce firav îmi apărea firisorul care ne unea inimile! Gândurile mi se învârtău în cap ca o furtună și dispăreau fără să lămurască nimic. Intr-o seară m'am pomcnit, pe neașteptate, cu Marc. Părea obosit și nu-și putea ascunde neliniștea care îl rodea. S'a așezat pe un scaun și a rămas o clipă tăcut, cu ochii închiși, cașicum ar fi vrut să-și amintească ceva. S'ar fi zis că visează; un vis neplăcut și hain, pe care i-l trăda contracția dureroasă a gurii. Surprinderea mea de a-l vedea astfel a fost prea puternică, pentru că i-n-drănesc să-l turbur cu întrebările mele. A fost un moment de uluială. Il priveam în neștire, în timp ce degetele-i rătăceau pe brațele fotoliului, se crispuu nervos, căutau parcă ceva. Se întunecase. Servitorul a adus o sticlă de Bordeaux. Ce sete grozavă avea Marc! Parcă-l ardea ceva în suflet. Bea cu nesăț și se răcoarească, să nu-și mai aducă aminte.

Nu mai tu poți să înțelegi și să mă judeci, Torry! Îmi șopti el deodată.

Am presimțit că furtuna se deslănțuise, că se întâmplase ceva semnificativ. Cât se schimbese bietul Marc! Era șovăitor și trist, așa cum nu-l cunoscusem și amărăciunea din vorba lui îmi arăta cât se schimbase de mult. Am încercat să-l liniștesc, să-l răpesc din lumea gândurilor lui chinuitoare. Mă asculta cu docilitate, ca un copil, dar apatia care-l cuprinsese era atât de adâncă, încât mi-am spus că muna mea e zadarnică. Cu un om lipsit de voință poți să isbuțești orice, dar rezultatul nu prezintă nicio importanță, e negativ. L-am îndemnat să mi se destăinuască în voce, ca în fața duhovnicului. A isbucnit spontan, fără să aștepte să însăi. „Simt că mă sufoc, Torry, că nu mai sunt capabil de nimic. Toate îmi sunt potrivnice; până și Vera. Uite-te la mine; desigur, nu mă mai recunoști. Nu mai sunt eu.“

— Dar bine, Marc, pentru Dumnezeu, ce s'a întâmplat cu tine?

— Da, ai dreptate; s'a întâmplat ceva. Ceva pe care eu insumi nu mi-l pot explica. În orice caz m'a prins bine.

I-am pus mâna pe frunte. Temperatura îi crescuse și respirația îi era neregulată. Mi-a povestit toate surferintele lui. „Tu știți că o iubesc pe Vera și ce aș fi în stare să fac pentru ea. I-am propus să înălțurăm echivocul dintre noi și să-mi fie soție, dar s'a arătat foarte puțin încântată de perspectiva unei căsătorii. Tu ai putea concepe ca o femeie, pe care o iubești și care te iubește, să reacționeze așa cum a făcut Vera, când nu are niciun obstacol în cale? Eu nu mai știu ce să mai cred. Am insistat, am împiorat-o, dar m'a refuzat. În cele din urmă, mi-a cerut răgaz să se gândească. De o lună de zile îmi prelungește chinurile cu starea asta de incertitudine. Vespnic același refrem: „Tu crezi, Marc, că pentru dragostea noastră căsătoria ar fi un stimul mai mult? Mărul Evei a fost mai ispititor și mai dorit, prin însăși faptul că fusese oprit“.

Ceeace contribuia la suferința lui Marc, era în acele timp piecarea neașteptată și misterioasă a Verei, în Anglia, cât și refuzul ei net de a o însoți. Era evident că bizarierile acestei femei crezabilez bietului Marc o stare de senzibilizare periculoasă, căreia, îmi dam seama, îi puteau fi fatale orice emoție și neliniște nouă.

Am avut impresia că nu m'a auzit, că era confundat în lumea lui bizară, care-l făcuse atât de sceptic și de suferind. S'a ridicat brusc și a deschis larg fereastra; era sefos să respire aerul rece al nopții, să-și înnece în el măhnirea fără seamăn care-i coplesca sufletul. L-am privit cu milă, din ce în ce mai mirat. Rezemat de pervaz, cu capul sprințit în mâini, aveai impresia că contempla orașul; dar chipul lui semăna cu o mască de gips, căruia artistul nu-i mușese nicio tresărire, niciun simțământ.

O presimțire vagă mă făcea să cred că expresia asta de compietă indiferență, de liniște, nu era decât aparentă și că în umbra ei așteptam neostenit, apele adânci ale desnădejdei care-l sfășiau. Puțin după aceea a isbucnit într'un râs care m'a înfiorat.

— Să ne plimbăm! Da, ai dreptate, Italia, țara artei și a legendelor.

Nu mai știam ce să spun. Am rămas cu ochii în ochi. Mi'vedeam că ezită, că avea să-l des-tănuască ceva. N'a fost nevoie

să-l îndemni; s'a pornit singur, ca o vijelie.

— Ce blestem mă apasă, Torry? De ce sunt eu sortit să ispășesc păcatele altora? Și după o scurtă pauză: „Lasă-mă să mă destăinuiesc ție. Ascultă-mă; poate vei reuși să mă liniștesc, să-mi smuig durerea de moarte care mă sfășie“.

Răsuflarea îi era scadată și ochii turburi și injectați. Era într-o stare de agitație și de disperare, care m'a înspăimântat și m'a pus pe gânduri. I-am dat să bea un pahar cu apă în care picuram vaseriană și i-am luat mâna. Pușul părea că se normalizează; efectul valerianei n'a întârziat să se manifeste. Mi-a povestit cu deamănuntul toată odiseea dragostei lui. Am aflat, cu ocazia aceea că, de pe bordul lui „Vauquelin“, se furase, în timpul recepției organizate de comandant în cinstea amiralului Garnier, un document secret, care privea rezultatul manevrelor de primăvară. Fapt ce care zărele n'au prins de veste și că ancheta care a urmat, îi dăduse emoții groznice, prin faptul că Vera reținuse atenția oamenilor celui de al doilea birou. La o săptămână în urmă, o nouă supărare venise să se adauge neliniștea de care abia scăpase. Marc primise însărcinarea să predica statului major al marinei, raportul amiralului Lazace asupra bazelor submarine, într'un eventual conflict în Mediterana. Contrar recomandățiilor primite, telefonase Verei că avea o misiune specială și că va fi nevoit să lipsească de acasă câteva zile. Insistențele Verei, care pretextase o indispoziție subită, îi silințiseră să nesocotească ordinul și să-și amâne piecarea cu câteva ore, strictul necesar ca să se îngrijească de medic și să se desfacă din căldura îmbrășerilor ei. Un șgomot infundat îl trezise din beție. Cu câtă tristețe și cu câtă spaimă reinăscută reverda vizuinea care-i dăduse fiori! Povestea dar unceori, se oprea să mă privească cu un aer iscoditor, ca și cum ar fi vrut să surprindă în ochii mei desconsiderarea și ura pe care le-ar fi meritat, dacă n'ar fi fost la mijloc solidaritatea neștirbită care făcea să ne ardă inimile într-o singură făclie. Bunăvoința cu care-l ascultam i-a dat curaj și credință nouă în mine; și-a reluat firul întrerupt, cu mai mult calm. „Mi s'a părut că vi-cesul care avea să-i aducă ispășirea. Rugat de Marc, ținuse să-mi predea personal lucrurile care-i fuseseră încredințate și cu ocazia aceasta să-mi povestească tragedia, așa cum n'o cunoșteam. Se făcea lumină deplină; mi se înălțurau pedumierile. Marc trădase uniforma și patria pentru care jurase. Dragostea-i întunecase mintea; greșise; și greșelile se plătesc scump, când e vorba de apărarea țării. La început servise Verei, inconștient, să fotografieze schița bazelor submarine din Mediterana; mai târziu lucrase, cot la cot cu ea, la înstrăinarea secretelor marinei noastre. Mărturiile căpitănelui Suravian m'au îngrozit și au retezat inoelile cari mai încercasă să persiste în sufletul meu. Marc fusese un kvins al v-eții și un rob credincios al dragostei lui. Își meritase soarta și nu și-o meritase. Sunt idoli pentru cari sacrificiul are puțin sens și pe care-i interesează mai mult scopul, decât nezele, pe care le folosesc.

Ce naiv a fost Marc și cât a crezut în mirajul dragostei lui pentru Vera! Îmi joacă în minte cuvintele lui René Guzman: „Sunt animale care-și schimbă culoarea după teren. Tot așa se întâmplă și cu unele femei: trecând pe lângă dragoste, iau culoarea ei“.

Căva timp în urmă, o scrisoare a doamnei Scarpa, căreia îi trimisese câteva vorbe de îmbărbătare, avea să tragă cortina asupra celui-lalt act al dramei. Erau patru pagini de scris obosit, unde o desnădejdea mamei descria, cu o tristețe mai adâncă decât lacrimile, sfârșitul fiului său. Aceiași motiv, același melodie. Urmasă, cu prea multă pasiune, fata-morgana dragostei, care-l vrăjise și văjzitu sufletul avea să-l vândă sufletul. Și Vera... unde o fi în clipa asta? Undeva departe, căutând să uite ochii că-rona lo-a furat viața? Savurând fructul trudei ei perfide? Pășind survăzătoare și grațioasă, sub privirile în evantai ale mulțimi; și încercând să-și distieze, cu aceiași naivitate prefăcută, farmecele otrăvite? Sau negociind sufletele la același preț al voluptății sale?

C. A. APOSTOLESCU

Perspective romantice

(Urmare din pag. 1)

Romantismul întrunește toate posibilitățile, nu într-o alcătuire sintetică, ci revendicate izolat în spații deosebite, într-o creație născocitoare de mișcare, de salturi îndrăznețe. Și Dumnezeu, și Eros, și Logos, există în romantism, dar niciuna din aceste entități nu constituie esența tipului romantic. Oamenii după Novalis sunt „germenți divini“, înzestrați totodată cu o putere creatoare, dar și de substituție. Omul îl realizează neconștient pe Dumnezeu. În ține locul, într-o funcție creatoare, evolutivă, fără însă a se lăsa pătruns de morală dumnezeiască, de credință religioasă. Romanticul poartă fi foarte bine bigot sau ateu, după cum îi cere conștiința lui, și această instabilitate esențială îi este caracteristică. Ideia universalului, realizată în om, întruchipează grandozarea, îndrăzneala fără de margini a unui ego-centrism în care se întrunesc dorințele ființei sale fizice și morale. Omul-Dumnezeu nu este spirit ci natură, materie concretă, dominată de instincte, de patimi, de o explozie obscură, de tendințe mesianice. Este vrednic de reținut faptul că romanticii credeau că lumea începe dela dănsii, și că prin afirmarea lor necondiționată se constituie pentru prima oară specia originală a omului. Erau atât de pătrunși romanticii de puterea acestui mesianism, încât se străduiau să demonstreze că prăbușirile cosmice și catastrofele istorice sunt indispensabile pentru cultura și poartă rețea pe alt plan furia ei creatoare. Paleontologul Cuvier reconstituie istoria naturată a speciilor bizuindu-se în lamuririle sale pe această teorie catastrofică a vieții.

Dreptul naturii, promovează tocmai această furoră a libertății creatoare, și romanticii se influențau unul delat altul, sau trăiau printr-o prestidinare a secolului, în această convingere. Fichte, Feuerbach, Friedrich Schlegel și Schelling publică în același an considerațiunile lor filosofice despre dreptul natural. Deslegat de biologie și de dumnezeire, omul romantic se constituie arbitru proprii sale condițiuni sociale.

Contractul, prin paritatea absolută a părților, este singura regulă normativă. Pentru acești motiv romanticii adună un material imens de fapte și de idei, de concepte și de imagini și îl folosesc pentru apologia libertății. Niciun alt secol din istoria omenirii nu a trăit mai adânc ideea de libertate ca secolul romantic.

Au făcut romanticii din această idee una esențială a vieții, și firește, au provocat revoluții, au scris proclamații, au sonorizat pe înfilderea întregului pământ răsunerile libertății.

În simfonia acestui curcubeu care se întindea dela un capăt la altul al lumii, au răcnit stihile populare, s'au înfrunțat popoarele, s'au șters deosebiri dintre clase și s'au ruinat rangurile. Byron participă la insurecția grecească și își găsește sfârșitul tragic la Missolonghi (1824). Lamarine precizează tehnica revoluției din România, polonezii merg la Paris și semnează proclamațiile revoluției, unii se aleg deputați ai națiunii universale. Și pesie capul tuturor se întinde umbra protectoare a împăratului romantic Napoleon I.

A avut romantismul o metafizică de un iscoditor dinamism al ideilor. O dialectică a antitezelor, o furie a contrariilor. Carl Schmitt („Politische Romantik“ - 1919) analizând scrierile lui Schlegel și Muller, înfățișează următoarele două serii de antize: pozitivă și negativă; viu-organică cărăia l se opune mecanic, adevărat sau autentic-aparent și minciinos, permanent-provizoriu, constructiv-destructiv, istoric-arbitrar, puternic-haotic, pacific-parizan și polemic, legitim-revoluționar, creștin-păgân, feudal-absolutist-centralist. Și seria poate continua la a'ții: realist-idealist, naționalism-cosmopolitism, aristocratic-democratic, etc.

Reținem perpetua oscilație, dialectica contrariilor, afirmări și anulări care se întrunesc într'un temperament explosiv, vulcanic.

Romantismul a vrut să fie tinerețe, îndrăzneță originalitate, eroism don quichotes, și a exaltat un atât de mare „patos romantic“, încât cele două cuvinte au devenit inseparabile. Romanticii emancipați de femeie, s'au ridicat împotriva sentimentalismului, și au ajuns muzogini, mizantropi, hipochondriaci, solitari, crepusculari. Și când toate nostalgii și rătăcirile tinereții au închișat ciclul unei vieți, romanticii au ajuns la concluzia că un om care nu poate să mai realizeze încă odată romantismul în trăirea lui, este un om sfârșit.

NICOLAE ROȘU

POȘTA REDACȚIEI

Cosma Ion Moise: De acord cu d-ta. La 16 ani nu se pot crea capodopere și — adăugăm noi — nici măcar poezii bune.

În loc de critică severă pe care o ceri, puțin cam supărat pe noi, un sfat: Păstrează tot ce-ai scris pânăcum și peste câțva ani, după ce vei fi recitat proza d-tale versificată de azi, să ne împărtășești impresiile.

B. N. Eugeniu: Poezia primită nu se poate publica. Prea multă durere rimată. Poate îndușoștor dar nu îndeajuns de convingător.

Mady Mihăilescu: Ca „primă încercare“, fragmentul de roman trimis spre publicare, este mai mult decât meritoriu. Are unele lipsuri, unele confuzii care-l fac să nu poată fi publicat. Ne place să credem că nu a fost aleasă tocmai partea cea mai bună din întreg manuscrisul.

Toluș, acest prim însucces nu poate constitui un motiv de alarmare. Am găsit părți bine încheiate, care dovedesc suficiență

experiență sufletească și un talent în plină dezvoltare. Dispărând nebuloză și dibuilele — care se par căutate, de efect, — credem că nu veți avea decât de câștigat.

A. D. — Bazargic: A versificată este, desigur, unceori o ocupație destul de amuzantă, dătătoare de mici satisfacții personale. Asta în cazul când dorești un divertisment.

Dar nu mai puțin devine și-o pasiune care, dacă nu-i alimentată de acel fluid caracteristic, de acea căldură interioară ce topește și mădiiază linia rigidă a rimei gândite, risți să rămâi mai totdeauna una foarte conștiincioasă cizelator de versuri corecte bine ritmate, dar... atât.

Cât despre titluri (mă gândesc anume la două dintre ele), supărător de identice cu altele ce se înălțese pe copertele unor foi solfegiate în care vorba devine un simplu pretext.

C. POSTELNICU